

De sociale balans 2011

Ph. Delhez
P. Heuse
H. Zimmer

Inleiding

Aan de hand van de informatie in de sociale balans kan een analyse worden gemaakt van het verloop van het personeelsbestand, het aantal arbeidsuren en de personeelskosten, alsook van de opleidingsinspanningen van de ondernemingen ten behoeve van hun werknemers.

Het artikel bestaat uit drie delen. In het eerste deel wordt het werkgelegenheidsverloop tussen 2010 en 2011 toegelicht, enerzijds voor alle ondernemingen en anderzijds voor de ondernemingen die een volledig, meer gedetailleerd schema moeten neerleggen. Het tweede deel analyseert de opleidingsindicatoren en het derde deel behandelt de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen', die ingrijpende wijzigingen heeft ondergaan, die de afgelopen jaren werden versterkt door de economische en financiële crisis.

De in het eerste en het tweede deel toegelichte resultaten werden verkregen op basis van een beperkte populatie⁽¹⁾, terwijl het derde deel gebruikmaakt van de totale populatie van de ondernemingen die voor 2010 een sociale balans hebben neergelegd. De beperkte populatie telt 49 006 ondernemingen of 60% van de bedrijven van de totale populatie in 2010. De ondernemingen van de beperkte populatie legden zowel voor het boekjaar 2011 als voor het boekjaar 2010 een sociale balans neer, zodat het verloop van een reeks variabelen tussen die twee boekjaren kan worden gemeten. Aan het gebruik van een constant staal zijn echter een aantal beperkingen verbonden. Nieuw opgerichte en verdwenen vennootschappen worden buiten beschouwing gelaten, wat een verschil kan teweegbrengen tussen het verloop in de beperkte populatie en de ontwikkelingen die later worden opgetekend in de totale populatie. De vrij lange tijd die

nodig is om over informatie voor het geheel van de ondernemingen te kunnen beschikken en de door de representativiteit van de beperkte populatie geboden garanties inzake banen, rechtvaardigen evenwel een dergelijke aanpak. De 1 586 930 werknemers in de bedrijven van die beperkte populatie, die verhoudingsgewijs meer grote ondernemingen telt, zijn immers goed voor 81 % van de werknemers van de totale populatie.

1. Werkgelegenheidsverloop

1.1 In alle ondernemingen

In een context waarin de bbp-groei begon te vertragen, werd volgens de nationale rekeningen in 2011 een stijging met 1,5 % opgetekend van de gesalarieerde werkgelegenheid in de private sector⁽²⁾, die gewoonlijk met enige vertraging op de activiteitsschommelingen reageert.

Het gemiddelde verloop van het aantal loontrekkenden in de beperkte populatie van ondernemingen die een sociale balans neerlegden, leidt tot dezelfde bevinding.

(1) Gelet op de termijn waarover de ondernemingen beschikken om hun boekhoudkundige verplichtingen na te komen en op de tijd die nodig is om de rekeningen te controleren, waren niet alle op 31 december 2011 afgesloten sociale balansen beschikbaar op 13 september 2012, toen de voor de analyse vereiste gegevens werden ontleend. In bijlage 1 worden summier de methodologische principes beschreven die ten grondslag liggen aan de samenstelling van de analysepopulatie en aan hun gewestelijke verdeling. De uitsplitsing naar bedrijfstak berust op de secties en afdelingen van de nomenclatuur NACE-BEL (versie 2008) die is opgenomen in bijlage 2. De officiële benamingen werden in de tekst zelf afgekort ten behoeve van de leesbaarheid. De bijlagen 3 tot 10 bevatten een aantal gedetailleerde indicatoren per bedrijfstak. In de bijlagen 11 tot 13 wordt een aantal indicatoren uitgesplitst naar het gewest waarin de ondernemingen actief zijn.

(2) Institutionele sectoren S11 (niet-financiële vennootschappen), S12 (financiële vennootschappen) en S15 (instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens), ongerekend de NACE-BEL-branches 78 (terbeschikkingstelling van personeel), 84 (openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen) en 85 (onderwijs), teneinde de sectoren en bedrijfstakken te benaderen waarop de geanalyseerde populatie betrekking heeft.

TABEL 1 VERANDERING VAN DE WERKGELEGENHEID TUSSEN 2010 EN 2011
(beperkte populatie)

	Voltijds		Deeltijds		Totaal	
	Eenheden	%	Eenheden	%	Eenheden	%
Jaargemiddelde	16 106	1,5	7 711	1,6	23 817	1,5
Op 31 december	10 099	0,9	6 294	1,3	16 393	1,0
Mannen	5 742	0,7	-97	-0,1	5 645	0,6
Vrouwen	4 357	1,4	6 391	1,7	10 748	1,6

Bron: NBB (sociale balansen).

In 2011 is zowel het aantal voltijdwerkers als het aantal deeltijdwerkers toegenomen en dit in ongeveer dezelfde mate. Aangezien de economische conjunctuur in de loop van het jaar de tendens vertoonde te verslechteren, werd op 31 december 2011 een bescheidener groei van de werkgelegenheid opgetekend, namelijk met 1 %, waarbij de vertraging meer uitgesproken was voor voltijdwerkers.

Vooral vrouwen hebben de aan het einde van het boekjaar vastgestelde toename van de werkgelegenheid ondersteund, ten belope van 10 748 nieuwe werknemers op een totale stijging met 16 393 personen. Het aantal deeltijds werkende vrouwen steeg iets sneller dan het aantal voltijds werkende vrouwen, respectievelijk met 1,7 en 1,4 %. Het aantal mannelijke werknemers vermeerderde enkel op het niveau van de voltijdbanen. Eind 2011 vertegenwoordigden de vrouwen 43,4 % van de in de ondernemingen ingeschreven personeelsleden, dat is een toename met 0,2 procentpunt ten opzichte van het voorgaande jaar. Met 56,6 % blijven mannen dan ook in de meerderheid.

De kmo's toonden zich het meest dynamisch inzake net-
towerkgelegenheidscreatie. In de kleine ondernemingen

tot 50 VTE is het aantal werknemers van eind 2010 tot eind 2011 met 2,1 % gestegen; in de ondernemingen met meer dan 50 tot 250 VTE bedroeg de groei 0,9 %, en in de grote ondernemingen met meer dan 250 VTE – die ruim de helft van de arbeidsplaatsen voor hun rekening nemen – beliep die groei 0,5 %.

Het aantal tijdelijke werknemers groeide met 5,2 % fors aan, dit is een toename met 5 007 personen. Het betreft werknemers met een contract voor bepaalde duur, een vervangingscontract of een contract voor de uitvoering van een duidelijk omschreven werk. Ook de loontrekken-
den met een vaste arbeidsovereenkomst namen in aantal toe, zij het in geringere mate, met 0,8 %. Deze categorie groeide niettemin aan met 11 386 eenheden, zodat die arbeidsovereenkomsten aan het einde van 2011 93,7 % van het ingeschreven personeel vertegenwoordigden.

Uit het onderliggend personeelsverloop blijkt een grotere personeelsrotatie. Zowel de personeelsinstroom als -
uitstroom is tussen 2010 en 2011 gestegen, met respectievelijk 6,1 en 8,8 %; er zijn evenwel nog steeds minder uitredingen dan intredingen. De totale netto-instroom

TABEL 2 UITSPLITSING VAN DE WERKGELEGENHEID NAAR TYPE ARBEIDSOVEREENKOMST
(gegevens op 31 december, beperkte populatie)

	Verandering tussen 2010 en 2011		Niveau in 2011	
	%	Eenheden	% van het totaal	Eenheden
Ingeschreven personeel	1,0	16 393	100,0	1 610 139
Vast personeel	0,8	11 386	93,7	1 508 962
Tijdelijk personeel ⁽¹⁾	5,2	5 007	6,3	101 177

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Werknemers met een contract voor bepaalde duur, een vervangingscontract of een contract voor de uitvoering van een duidelijk omschreven werk.

TABEL 3 PERSONEELSINSTROOM EN -UITSTROOM
(eenheden, beperkte populatie)

	Instroom		Uitstroom		Netto-instroom	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Voltijds	400 850	438 400	369 150	415 234	31 700	23 166
Deeltijds	298 846	303 708	295 818	308 335	3 028	-4 627
Totaal	699 696	742 108	664 968	723 569	34 728	18 539

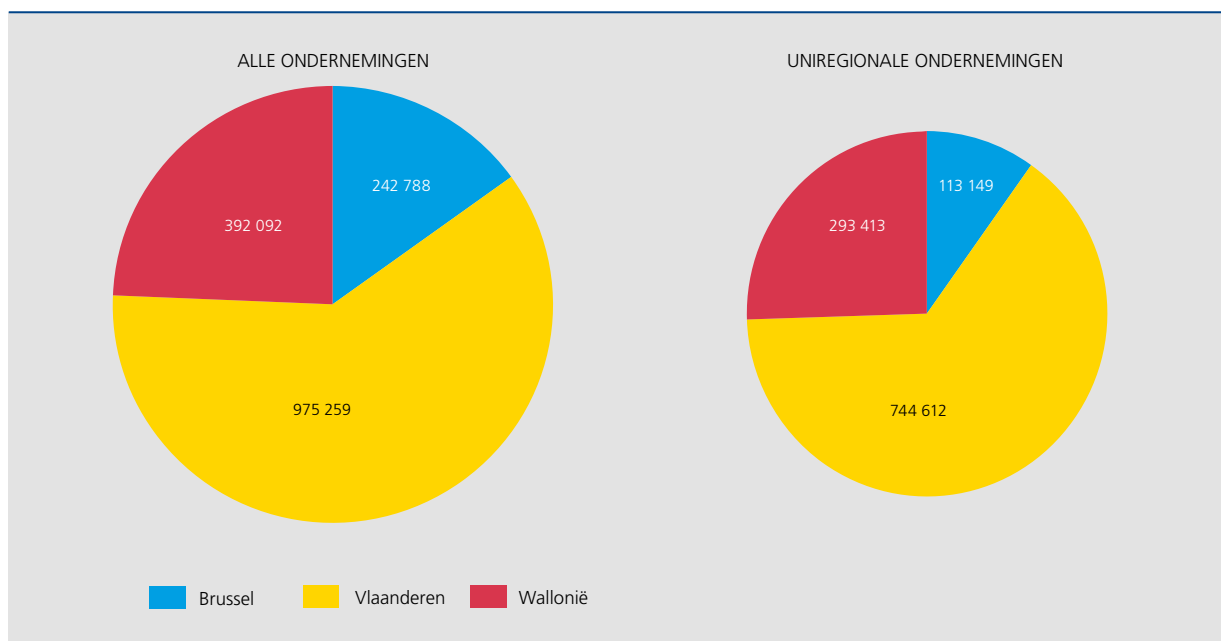
Bron: NBB (sociale balansen).

bedroeg bijgevolg 18 539 personen⁽¹⁾ in 2011. Uit de uitsplitsing van het verloop naar werkregeling blijkt dat voltijdwerkers, net als in de voorgaande jaren, in de loop van het jaar overgegaan zijn op een deeltijds arbeidsstelsel. De van 31 december 2010 tot 31 december 2011 opgetekende stijging van het aantal voltijdwerkers is immers tweemaal geringer dan de netto-instroom, terwijl voor dezelfde periode een groei van het aantal deeltijdwerkers wordt opgetekend, wat in contrast staat met de voor die werkregeling op basis van het personeelsverloop waargenomen netto-uitstroom.

Al bij al is het aandeel van deeltijdarbeid van eind 2010 tot eind 2011 nauwelijks veranderd en komt het op 30,3 % uit. Hoewel het aandeel van de deeltijdarbeid voor mannen de afgelopen tien jaar geleidelijk is toegenomen, blijft het nog ruim onder dat voor vrouwen, namelijk respectievelijk 12,3 % en 53,7 %.

(1) Als gevolg van fouten in de neergelegde sociale balansen, stemmen de op 31 december opgetekende personeelsveranderingen op jaarbasis niet altijd overeen met het saldo van de personeelsinstroom en -uitstroom.

GRAFIEK 1 UITSPLITSING VAN DE WERKGELEGENHEID NAAR GEWEST IN ALLE ONDERNEMINGEN EN IN DE UNIREGIONALE ONDERNEMINGEN IN 2011
(gegevens op 31 december, eenheden, beperkte populatie)

Bron: NBB (sociale balansen).

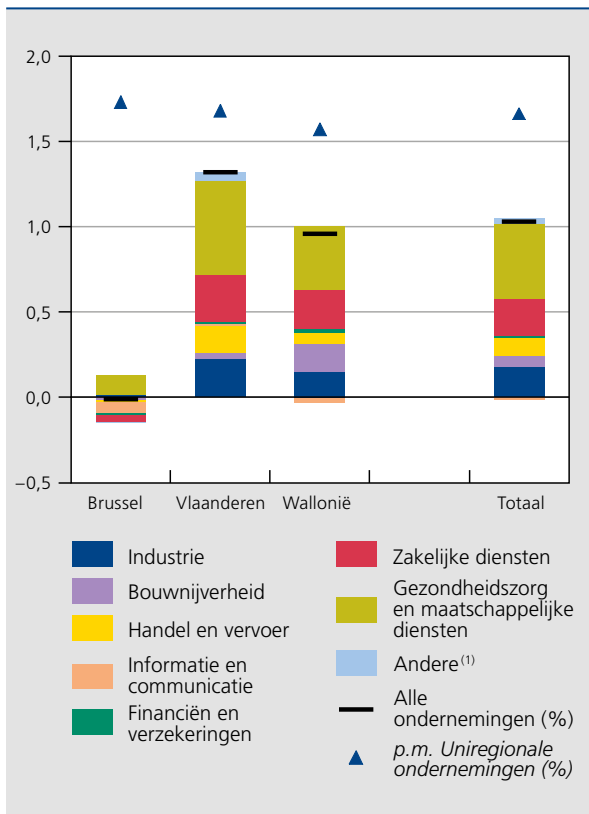
1.2 In de gewesten

De uniregionale ondernemingen zijn die waarvan de hoofdzetel en de bedrijfszetel(s) zich in één enkel gewest bevinden. In 2011 vertegenwoordigden die ondernemingen 98% van de ondernemingen van de beperkte populatie, of 48 057 bedrijven. Die vennootschappen zijn doorgaans vrij klein: gemiddeld hadden ze 24 werknemers in dienst. De 949 resterende – zogeheten multiregionale – ondernemingen hebben een vestiging in meer dan één gewest. Ze telden gemiddeld 483 werknemers.

Het personeelsbestand van de bedrijven wordt naar de verschillende gewesten uitgesplitst aan de hand van de verdeelsleutel die het INR hanteert voor het opstellen van de regionale rekeningen van de werkgelegenheid⁽¹⁾. Eind 2011 werkte 60,6% van de werknemers uit de beperkte populatie in Vlaanderen, 24,4% in Wallonië en 15,1% in Brussel, dat zijn percentages die zeer dicht in de buurt liggen van die welke in de nationale rekeningen van 2010 werden opgetekend.

GRAFIEK 2 BIJDRAGE VAN DE BEDRIJFSTAKKEN TOT DE WERKGELEGENHEIDSVERANDERING IN DE GEWESTEN TUSSEN 2010 EN 2011

(gegevens op 31 december, in procentpunt, tenzij anders vermeld, beperkte populatie)

Bron: NBB (sociale balans).

(1) Landbouw, vastgoed, overige diensten.

In 2011 waren de uniregionale ondernemingen goed voor nagenoeg 72% van de werknemers van de beperkte populatie. Dat percentage verschilt aanzienlijk van gewest tot gewest. Aangezien in Brussel meer hoofdzetels van multiregionale vennootschappen gevestigd zijn, verschaffen uniregionale ondernemingen minder dan de helft van de werkenden van dit gewest een baan, terwijl die welke uitsluitend in Vlaanderen en Wallonië gevestigd zijn, ongeveer drie vierde van de werkgelegenheid in het betreffende gewest voor hun rekening nemen.

De relatieve specialisaties van de twee soorten bedrijven verschillen⁽²⁾ ook: in de uniregionale ondernemingen is drie vierde van de werkgelegenheid gelijk verdeeld over de industrie, 'handel en vervoer' en 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten'. Brussel onderscheidt zich door een groot aandeel arbeidsplaatsen in de dienstensector. Zo wordt ongeveer een derde van de banen van de Brusselse uniregionale ondernemingen uitgeoefend in 'informatie en communicatie', 'financiën en verzekeringen', 'vastgoed' en 'zakelijke diensten', terwijl de uniregionale ondernemingen van Vlaanderen en Wallonië een activiteitsstructuur in de buurt van het gemiddelde laten optekenen. De bedrijfstak 'handel en vervoer' is de belangrijkste werkgever in de multiregionale ondernemingen, met meer dan een derde van de arbeidsplaatsen. In de industriële ondernemingen zijn 18% van de banen geconcentreerd en in de financiële ondernemingen 17%.

De werkgelegeningsgroei was dynamischer in de uniregionale ondernemingen. Tussen 31 december 2010 en 31 december 2011 werd een toename met 1,7% van het personeelsbestand opgetekend, wat overeenstemt met 18 787 extra banen. Het personeel in de multiregionale ondernemingen, daarentegen, liet een daling met 0,5% optekenen, dat is een nettovermindering met 2 394 personen. Al bij al steeg de werkgelegenheid met 1%. Net als het voorgaande jaar, werd de groei vooral getrokken door de bedrijfstak 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten', namelijk ten belope van 0,4 procentpunt. Ook de industrie en de 'zakelijke diensten' stimuleerden samen de nettowerkgelegenheidscreatie ten belope van 0,4 procentpunt. De bijdragen van de andere bedrijfstakken waren meer bescheiden, soms nihil.

(1) Die verdeelsleutel berust op de door de RSZ verzamelde gegevens per vestiging, aan de hand waarvan het INR de werkgelegenheid kan uitsplitsen naar de arrondissementen waarin de hoofdzetel en de bedrijfszetels zich bevinden. Een dergelijke sleutel is relevant voor de regionale uitsplitsing van de werkgelegenheid aan het eind van het boekjaar, maar kan niet op alle rubrieken van de sociale balans worden toegepast.

(2) Voor meer informatie, zie bijlage 1.

Op het niveau van de gewesten is de werkgelegenheid niet in hetzelfde tempo gestegen. In Brussel is ze stabiel gebleven. De toename in de bedrijfstak 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' compenseerde er nipt de vermindering van het personeelsbestand in de meeste andere bedrijfstakken. Vlaanderen liet met 1,3% de sterkste groei optekenen en in Wallonië steeg het aantal werkenden met 1%. In die twee gewesten leverde de branche 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' de belangrijkste bijdrage tot de werkgelegenheidsgroei (respectievelijk 0,6 en 0,4 procentpunt), gevolgd door de 'zakelijke diensten' (respectievelijk 0,3 en 0,2 procentpunt). De industrie alsook 'handel en vervoer' hebben eveneens positief bijgedragen tot de verandering van de werkgelegenheid, zij het minder uitgesproken in Wallonië. Dat laatste gewest trok daarentegen profijt van de creatie van extra banen in de bouwnijverheid.

1.3 In de ondernemingen die een volledig schema neerleggen

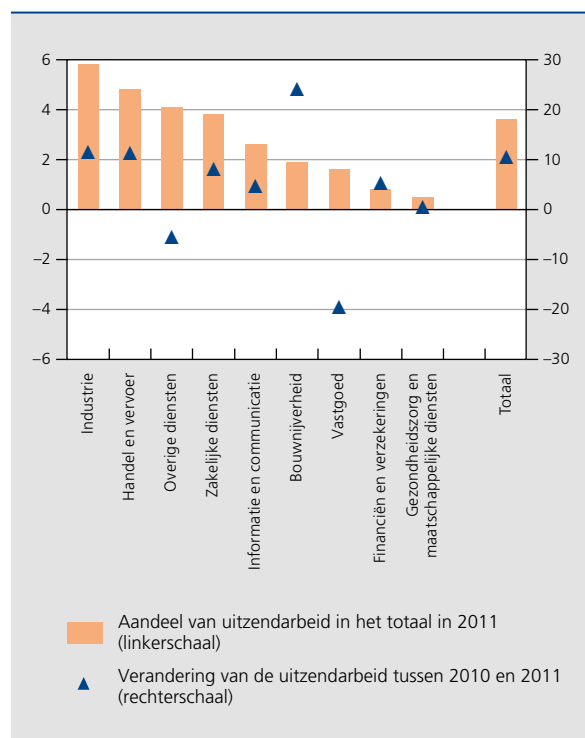
Aan de hand van de gegevens die zijn verstrekt door de ondernemingen die een volledig schema moeten neerleggen, kunnen de kenmerken van de werknemers en hun verloop worden verfijnd. In deze sociale balansen staat meer bepaald informatie over de aanwending van externe werknemers – uitzendkrachten en personeel dat door een ander bedrijf ter beschikking wordt gesteld – en over de redenen voor de personeelsuitstroom.

1.3.1 Externe werknemers

Als de uitzendkrachten en het ter beschikking gesteld personeel worden opgeteld bij het ingeschreven personeel, blijkt het gemiddelde aantal werknemers in voltijdse equivalenten (VTE) in 2011 met 16 542 eenheden

GRAFIEK 3 VERANDERING EN AANDEEL VAN DE IN VTE UITGEDRUKTE UITZENDARBEID IN DE ONDERNEMINGEN DIE EEN VOLLEDIG SCHEMA NEERLEGGEN, PER BEDRIJFSTAK

(jaargemiddelden, in %, beperkte populatie)

Bron: NBB (sociale balansen).

te zijn gestegen, dat is een relatieve toename met 1,4%. Deze kwam vooral tot stand door het verloop van het aantal in het personeelsregister ingeschreven werknemers, dat aangroeide met 12 862 VTE. Daarmee vertegenwoordigde deze personeelscategorie in 2011 95,5% van het

TABEL 4 UITSPLITSING VAN DE IN VTE UITGEDRUKTE WERKGELEGENHEID IN DE ONDERNEMINGEN DIE EEN VOLLEDIG SCHEMA NEERLEGGEN

(jaargemiddelden, beperkte populatie)

	Verandering tussen 2010 en 2011		Niveau in 2011	
	%	Eenheden	% van het totaal	Eenheden
Ingeschreven personeel	1,1	12 862	95,5	1 144 431
Uitzendkrachten	10,4	4 033	3,6	42 783
Ter beschikking gesteld personeel	-3,0	- 352	0,9	11 207
Totaal	1,4	16 542	100,0	1 198 421

Bron: NBB (sociale balansen).

in VTE uitgedrukte arbeidsvolume van de ondernemingen die een volledig schema neerleggen. Onder invloed van de oplevende bedrijvigheid nam het aantal uitzendkrachten in die ondernemingen tussen 2010 en 2011 aanzienlijk toe, namelijk met 10,4 % of 4 033 VTE. In 2011 waren de uitzendkrachten goed voor 3,6 % van het totale aantal VTE. Het ter beschikking gesteld personeel, dat minder dan 1 % van het totaal uitmaakte, nam af met 3 % of 352 eenheden.

Het aandeel van de uitzendarbeid in de totale werkgelegenheid verschilt aanzienlijk van bedrijfstak tot bedrijfstak. Het lag tussen 0,5 % in 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en bijna 6 % in de industrie. In 2011 wendde meer dan 80 % van de industriële bedrijven uitzendkrachten aan, dat is het hoogste percentage van alle bedrijfstakken. In de bedrijfstakken 'handel en vervoer' en 'overige diensten' vertegenwoordigden de uitzendkrachten eveneens meer dan 4 % van de personeelsbezetting en deed meer dan de helft van de bedrijven een beroep op deze externe werknemers. In 'financiën en verzekeringen' maakte uitzendarbeid 0,8 % van de totale werkgelegenheid uit, wat bijna even weinig is als in 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten'. Slechts een derde van de ondernemingen in die bedrijfstakken doet een beroep op uitzendkrachten, tegen 59 % gemiddeld.

Het aantal VTE-uitzendkrachten steeg het sterkst in de bouwnijverheid, namelijk met 24,1 %, maar toch bedroeg hun aandeel er in 2011 nog altijd geen 2 %. In de industrie steeg het aantal uitzendkrachten met meer dan 11 %, net als in de bedrijfstak 'handel en vervoer'. Elders kwam de stijging niet boven de 8 % uit en was die soms zelfs negatief, zoals in de kleinere bedrijfstakken 'vastgoed' en 'overige diensten', waar het aantal uitzendkrachten weliswaar met maar een tiental VTE afnam.

net als in de bedrijfstak 'handel en vervoer'. Elders kwam de stijging niet boven de 8 % uit en was die soms zelfs negatief, zoals in de kleinere bedrijfstakken 'vastgoed' en 'overige diensten', waar het aantal uitzendkrachten weliswaar met maar een tiental VTE afnam.

1.3.2 Redenen voor uitstroom

In 2011 nam de bruto-uitstroom van personeel in de ondernemingen die een volledig schema neerleggen toe met 8,3 %, of 30 456 personen. Het aantal beëindigingen van tijdelijke arbeidsovereenkomsten en de spontane uitredingen stegen met respectievelijk 6,4 % en 21,3 %. Dit zijn doorgaans de voornaamste redenen voor uittreding: in 2011 vertegenwoordigden ze respectievelijk 57 % en 28,6 % van het totaal. Uitgaande van een veel lager peil namen de pensioneringen met bijna een kwart toe, terwijl de brugpensioneringen in vergelijkbare mate afnamen. Ten opzichte van 2010 waren er ook 7,5 % minder ontslagen. In 2011 bedroeg het aandeel van de ontslagen in de personeelsuittredingen 9,6 %, terwijl brugpensioneringen en pensioneringen samen maar iets minder dan 5 % van de uitstroom vertegenwoordigden.

2. Opleiding

2.1 Ondernemingen die opleidingen verstrekken

Tussen 2010 en 2011 steeg het aantal ondernemingen van de beperkte populatie dat een van de drie delen over

TABEL 5 UITSPLOTSING VAN DE PERSONEELSUITSTROOM VOLGENS REDEN IN DE ONDERNEMINGEN DIE EEN VOLLEDIG SCHEMA NEERLEGGEN (beperkte populatie)

	Verandering tussen 2010 en 2011		Niveau in 2011	
	%	Eenheden	% van het totaal	Eenheden
Pensioen	23,0	2 268	3,1	12 132
Brugpensioen ⁽¹⁾	-23,7	-2 162	1,8	6 958
Ontslag	-7,5	-3 059	9,6	37 945
Beëindiging van een tijdelijke overeenkomst	6,4	13 554	57,0	225 505
Andere redenen ⁽²⁾	21,3	19 855	28,6	113 162
Totaal	8,3	30 456	100,0	395 702

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Vanaf 1 januari 2012 werd het brugpensioenstelsel het 'stelsel van werkloosheid met bedrijfs toeslag'. Deze nieuwe benaming werd opgenomen in de nieuwe formulieren van de sociale balans, die van toepassing zijn vanaf het boekjaar 2012.

(2) Spontane uittredingen, overleden werknemers.

opleiding⁽¹⁾ binnen de onderneming invulde, van 11 890 tot 12 982. Respectievelijk 80 % en 74 % van de in 2010 en 2011 getelde opleiding verstreckende ondernemingen hebben voor beide achtereenvolgende boekjaren opleidingsactiviteiten aangegeven. Hierdoor veranderen de grootheden met betrekking tot opleiding zowel ten gevolge van wijzigingen in het opleidingsbeleid van de bedrijven als van wijzigingen in de populatie van de opleiding verstreckende ondernemingen.

In 2011 verstreckte meer dan een kwart van de ondernemingen van de beperkte populatie opleiding. Deze ratio neemt aanhoudend toe sinds de invoering van het nieuwe formulier voor de sociale balans, dat een veel nauwkeuriger rapportage van de verschillende opleidingsinspanningen van de ondernemingen behelst. Die stijging resulteerde uit maatregelen van de sectoren en de overheid om de ondernemingen aan te moedigen de competenties van hun werknemers te versterken en te ontwikkelen. In de totale populatie is het percentage opleiding verstreckende ondernemingen toegenomen van 18,5 % in 2008 tot 21,1 % in 2010. In 2011 verruimde dat aandeel in de beperkte populatie met 2,2 procentpunt. De stijging was bijzonder groot voor de ondernemingen die melding maakten van formele opleidingen, waarvan het aandeel toenam van 19,5 % tot 22 % van het totaal. De stijging was geringer voor de ondernemingen die gewag maakten

van minder formele of informele opleidingen, terwijl het aandeel ondernemingen met initiële opleidingen slonk⁽²⁾. Er moet op worden gewezen dat nagenoeg een derde van de opleiding verstreckende ondernemingen verschillende types van opleiding combineert.

2.2 Doelstellingen van de private sector inzake opleiding

Sedert heel wat jaren zijn voor de opleidingsinspanningen van de ondernemingen kwantitatieve doelstellingen vastgelegd. Wat participatie betreft, is bepaald dat een op de twee werknemers een opleiding moet kunnen volgen. Het opleidingsuitgaven moeten dan weer 1,9 % van de loonsom bedragen, en aan de sectoren die onvoldoende inspanningen leveren, kan een extra bijdrage worden opgelegd die dient om het stelsel van betaald educatief verlof te financieren. Binnenkort wordt dat sanctiemechanisme versoepeld. Initieel betrof het immers zonder onderscheid alle ondernemingen van de sectoren die geen collectieve arbeidsovereenkomst hebben gesloten waarin uitdrukkelijk een hogere financiële opleidingsinspanning of participatiegraad wordt bepaald.

De resultaten in dit artikel verschillen van die welke zijn gepubliceerd door de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB), die elk jaar de opleidingsinspanningen van heel de private sector evalueert in zijn Technisch verslag over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling. De door de CRB gebruikte gegevens hebben betrekking op alle ondernemingen die een sociale balans neerleggen voor een bepaald boekjaar en zijn pas ongeveer achttien maanden na het einde van het boekjaar in kwestie beschikbaar. De

(1) De formele opleiding betreft cursussen en stages die door lesgevers worden uitgewerkt op een andere plaats dan de werkplek. De minder formele of informele opleiding omvat de andere opleidingsactiviteiten die worden bepaald in verband met de individuele behoeften van de cursist, met inbegrip van opleidingen op de werkplek. De initiële opleiding wordt verstrekt aan personen die tewerkgesteld zijn in het kader van alternerend leren en werken om een diploma te behalen.

(2) Het verloop van de initiële opleiding lijkt erop te wijzen dat fouten de gegevens van de sociale balans van bepaalde ondernemingen beïnvloeden. Daarom wordt de al met al bijkomstige initiële opleiding hier niet in aanmerking genomen.

TABEL 6 INDICATOREN VAN VOORTGEZETTE OPLEIDING IN DE ONDERNEMINGEN ALS GEHEEL
(beperkte populatie)

	Formele opleiding		Informele opleiding		Totaal	
	2011	Verandering tussen 2010 en 2011, in procentpunt	2011	Verandering tussen 2010 en 2011, in procentpunt	2011	Verandering tussen 2010 en 2011, in procentpunt
Participatiegraad (in % van de gemiddelde werkgelegenheid)	41,3	1,6	22,5	0,6	–	–
Netto-opleidingskosten ⁽¹⁾ (in % van de personeelskosten)	1,22	0,03	0,45	0,00	1,67	0,03
Opleidingsduur (in % van de gewerkte uren)	0,81	0,01	0,45	0,02	1,26	0,03

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Dit zijn de nettokosten die worden verkregen door van de brutokosten de ontvangen subsidies en andere financiële tegemoetkomingen af te trekken. De nettokosten voor formele opleiding omvatten daarenboven de betaalde bijdragen en stortingen aan collectieve fondsen.

beperkte populatie waarop dit artikel is gebaseerd, beantwoordt aan een reeks criteria (met name de lengte en afsluitingsdatum van het boekjaar en de neerlegging van een sociale balans voor de boekjaren 2010 en 2011) die de omvang van de populatie beperkt. De ontwikkelingen in die beperkte populatie geven niettemin een goede indicatie van het verwachte verloop voor alle ondernemingen.

In 2011 nam 41,3 % van de werknemers in de ondernemingen van de beperkte populatie deel aan een of meer formele opleidingen. Daarnaast volgde 22,5 % van de loontrekkenden een informele of minder formele opleiding. Beide percentages liggen respectievelijk 1,6 en 0,6 procentpunt hoger dan in 2010, maar blijven elk onder het streefcijfer van 50 %. Op te merken valt dat op basis van de gegevens uit de sociale balans geen geaggregeerde participatiegraad kan worden berekend, aangezien een werknemer die zowel een formele als een informele opleiding volgde, twee keer in aanmerking wordt genomen.

Voorts dient te worden aangestipt dat de participatiegraden in de beperkte populatie, net als trouwens de andere opleidingsindicatoren, hoger liggen dan die in de totale populatie; dit komt door het overwicht van grote ondernemingen in de beperkte populatie, die enerzijds gemiddeld meer investeren in de opleiding van hun personeel en anderzijds in verhouding talrijker hun opleidingsinitiatieven rapporteren. In de beperkte populatie bedroeg de participatiegraad voor formele opleiding in 2010 bijvoorbeeld 58 % in de grote ondernemingen, 35 % in de middelgrote ondernemingen en 11 % in de kleine ondernemingen, met een gemiddelde van 40 %. Voor de totale populatie ging het daarbij om respectievelijk 59 %, 34 % en 9 %, met een gemiddelde van 37 %.

In 2011 beliepen de uitgaven voor de voortgezette opleiding van de werknemers 1,67 % van de personeelskosten van de ondernemingen uit de beperkte populatie. De lichte toename met 0,03 procentpunt is volledig toe te schrijven aan formele opleiding. Het budget voor formele opleiding bedraagt bijna drie vierde van de uitgaven voor voortgezette opleiding. In 2011 beliep dat budget 1,22 % van de loonsom. Ter verduidelijking moet worden opgemerkt dat de in de sociale balans vermelde opleidingsuitgaven nettokosten zijn: de ontvangen subsidies en andere financiële tegemoetkomingen worden van de bruto-opleidingskosten afgetrokken. In verband met de formele opleiding omvatten de nettokosten overigens ook de sociale bijdragen en de stortingen aan collectieve fondsen die krachtens wettelijke of paritaire verplichtingen worden verricht. Deze laatste beliepen in 2011 gemiddeld 0,06 % van de aangegeven personeelskosten, wat veel minder is dan wat de CRB had geraamd (0,16 % van de loonsom). Heel wat ondernemingen, waaronder ook de

allergrootste, vermelden geen enkel bedrag in de passende rubriek en terzelfder tijd blijken er grote verschillen in het bijdragepercentage te bestaan tussen de ondernemingen die de rubriek wel invullen. In de toekomst moeten die gegevens dus beter worden meegedeeld en systematischer worden gecontroleerd. De subsidies voor formele opleidingsactiviteiten vertegenwoordigden 0,08 % van de personeelskosten en gemiddeld kon daarmee 6,1 % van de overeenstemmende brutokosten worden gedekt.

In 2011 maakten de ondernemingen van de beperkte populatie iets meer werktijd vrij om hun personeel opleiding te laten volgen: die tijd nam toe van 1,23 % in 2010 tot 1,26 % van de gewerkte uren. De gemiddeld beschouwd minder dure informele opleiding gaf daarbij een grotere stijging te zien, aangezien het relatieve belang van die opleiding aanzienlijk groter is voor het aantal uren (36 %) dan voor het budget (27 %).

2.3 Andere opleidingsindicatoren

Hoewel het aantal uren formele opleiding dat elke deelnemer gemiddeld genoot nagenoeg gelijk was aan het

TABEL 7 KOSTEN EN DUUR VAN VOORTGEZETTE OPLEIDING IN DE OPLEIDING VERSTREKKENDE ONDERNEMINGEN
(beperkte populatie)

	Formeel	Informeel
Nettokosten⁽¹⁾ per deelnemer (in €, tenzij anders vermeld)		
2010	1 387	994
2011	1 414	1 004
Verandering (in %)	2,0	0,9
Nettokosten⁽¹⁾ per uur opleiding (in €, tenzij anders vermeld)		
2010	53,7	37,6
2011	56,3	37,3
Verandering (in %)	4,9	-0,9
Opleidingsduur per deelnemer (in uren, tenzij anders vermeld)		
2010	27,1	26,4
2011	26,4	26,9
Verandering (in %)	-2,9	1,9

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Dit zijn de nettokosten die worden verkregen door van de brutokosten de ontvangen subsidies en andere financiële tegemoetkomingen af te trekken. De nettokosten voor formele opleiding omvatten daarenboven de betaalde bijdragen en stortingen aan collectieve fondsen.

gevolgde aantal uren informele opleiding – in 2011 ging het om respectievelijk 26,4 en 26,9 uur – blijven de kosten van formele opleiding aanzienlijk hoger dan die van informele opleiding; ze omvatten, naast het loon van de opleiders en van de werknemers die de opleiding volgen, de kosten van de lokalen en het ter beschikking gestelde materiaal en desgevallend ook de reis- en verblijfkosten van de deelnemers aan de opleiding. In 2011 kostte een uur formele opleiding gemiddeld € 56,3 (een stijging met bijna 5 % ten opzichte van 2010), of 50 % meer dan een uur informele opleiding. De gemiddelde uitgaven per opgeleide werknemer beliepen € 1 414 voor formele opleiding en € 1 004 voor informele opleiding.

3. Verloop van de werkgelegenheid en van het personeelsbeheer in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen'

3.1 Samenstelling van de bedrijfstak

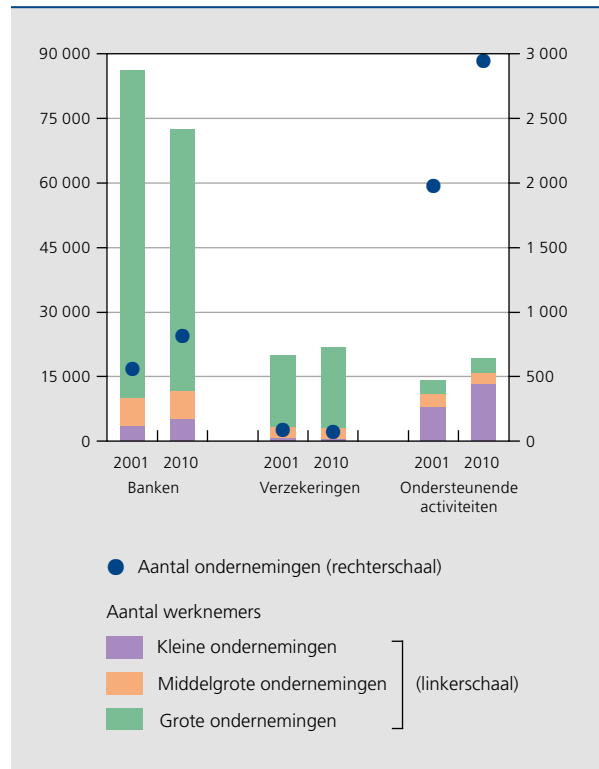
De sociale balans maakt integraal deel uit van de jaarrekeningen die de kredietinstellingen en de verzekeringsmaatschappijen bij de NBB moeten indienen, zelfs als die jaarrekeningen, krachtens bijzondere boekhoudkundige verplichtingen, opgemaakt zijn volgens een ander gestandaardiseerd schema dan dat van de niet-financiële vennootschappen. Dit hoofdstuk bevat een analyse van de gegevens uit de sociale balansen van de ondernemingen in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen'⁽¹⁾ – die in 2010 5,8 % van de werknemers van de totale populatie⁽²⁾ in dienst hadden – teneinde hun specifieke kenmerken op het vlak van werkgelegenheid te belichten ten opzichte van de andere bedrijfstakken.

De onvolledige aard van de geanalyseerde populatie verhindert een onderzoek van de bedrijfstak over een lange periode: aangezien een groot deel van de werkgelegenheid in deze branche geconcentreerd is, kan de afwezigheid van een enkele onderneming⁽³⁾ het peil en het verloop van de bestudeerde variabelen aanzienlijk toespitsen op de resultaten voor het boekjaar 2010, het recentste jaar waarvoor volledige gegevens voorhanden zijn. In bepaalde gevallen worden deze resultaten vergeleken met die van 2001.

In 2001 telde de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' 2 618 ondernemingen die samen 120 214 personen in dienst hadden. In 2010 vermeldden de sociale balansen nog slechts 113 816 werknemers, hoewel het aantal bedrijven was toegenomen tot 3 832 eenheden.

GRAFIEK 4 UITSPLITSING VAN DE WERKGELEGENHEID NAAR ACTIVITEITSTYPE EN OMVANG VAN DE ONDERNEMINGEN IN DE BEDRIJFSTAK "FINANCIËN EN VERZEKERINGEN"

(eenheden, totale populatie)

Bron: NBB (sociale balansen).

Het aantal banken is tussen 2001 en 2010 van 558 tot 815 eenheden gestegen, terwijl de werkgelegenheid over diezelfde periode is gekrompen tot 72 638 personen, of 64 % van het personeelsbestand van de bedrijfstak. De gemiddelde omvang van een onderneming is zo gedaald van 154 werknemers in 2001 tot 89 in 2010. Desondanks blijft de werkgelegenheid sterk geconcentreerd: in 2010 verschaften de 23 grote ondernemingen nog 84 % van de banen, tegen 88 % tien jaar eerder. De kleine en

(1) Verkorte benaming (zie bijlage 2). In de nomenclatuur NACE-BEL 2008 bestaat de bedrijfstak "financiële activiteiten en verzekeringen" uit drie afdelingen. Afdeling 64 (hierna vermeld onder de benaming "banken") omvat de activiteiten van de centrale bank en die van de overige financiële instellingen, alsook de activiteiten van de holdings en van de beleggingsfondsen, en de overige activiteiten van de financiële dienstverlening. Afdeling 65 ("verzekeringen") omvat de verzekeringen, herverzekeringen en pensioenfondsen, exclusief verplichte sociale verzekeringen. Afdeling 66 ("ondersteunende activiteiten") omvat de ondersteunende activiteiten voor verzekeringen en pensioenfondsen.

(2) De geanalyseerde populatie is niet volledig noch constant. De methodologie die geldt bij de samenstelling van deze populatie (zie bijlage 1) sluit de facto een reeks ondernemingen uit, met name die welke hun boekjaar niet op 31/12 afsluiten, die verschillen vertonen tussen het in de jaarrekeningen en in de sociale balans geregistreerd personeel, en die met een sociale balans van onvoldoende kwaliteit. Het is bijgevolg mogelijk dat een onderneming voor een bepaald boekjaar niet voorkomt in de analysepopulatie, terwijl ze de andere jaren wel aanwezig is. Bovendien varieert de analysepopulatie omdat ondernemingen mettertijd worden opgericht en verdwijnen.

(3) Dat is bijvoorbeeld het geval voor de verzekeringsmaatschappij Axa, die in 2010 meer dan 5 000 werknemers telde en die pas vanaf het boekjaar 2008 een sociale balans aan haar jaarrekeningen heeft toegevoegd.

middelgrote ondernemingen hadden respectievelijk 7 en 9 % van de werknemers in dienst.

Ook in de verzekeringen is de werkgelegenheid sterk geconcentreerd in een klein aantal grote ondernemingen. In het totaal hadden de 74 bedrijven van de populatie 21 967 werknemers in dienst in 2010, of 19% van de loontrekkenden in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen'. De kleine maatschappijen stelden slechts 3 % van het personeel tewerk, de middelgrote 12 % en de grote ondernemingen 85 %, een aandeel dat licht is toegenomen sinds 2001, in tegenstelling tot wat bij de banken wordt vastgesteld. Gemiddeld telde een verzekeringsmaatschappij in 2011 iets minder dan 300 werknemers, tegen 232 in 2001.

Het verdelingspatroon van de ondersteunende activiteiten ziet er helemaal anders uit. Het grootste deel van de werkgelegenheid, of 82 % van de 19 210 loontrekkenden, wordt opgetekend bij kmo's⁽¹⁾. De kleine ondernemingen zijn zeer talrijk: in 2010 waren ondernemingen met ten hoogste 10 VTE goed voor bijna 44 % van de werkgelegenheid, terwijl ondernemingen met meer dan 10 tot 50 VTE 26 % voor hun rekening namen. De middelgrote en grote ondernemingen hadden respectievelijk 12 en 18 % van het personeelsbestand in dienst. Gemiddeld beschikten deze ondernemingen in 2010 over 7 werknemers, een aantal dat ongewijzigd is ten opzichte van 2001.

3.2 Kenmerken van het personeel

3.2.1 Statuut en kwalificatie

Terwijl 41,5 % van de werknemers van de ondernemingen die in 2010 een sociale balans indienden, arbeider was, had slechts 1,4 % van de loontrekkenden in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' dit statuut. Het leeuwendeel van het personeel van deze branche, met name 94,5 %, bestond uit bedienden, terwijl het gemiddelde 56,3 % bedroeg. De bedrijfstak omvat eveneens een groter percentage aan directiepersoneel, namelijk 3,8 %, tegen gemiddeld 1,3 %. De personeelsleden die geen van deze statuten bezitten, met name de werknemers met een stage- of leercontract, vertegenwoordigen slechts een marginaal deel van het personeelsbestand, namelijk 0,4 %, dit is amper minder dan in de gehele geanalyseerde populatie.

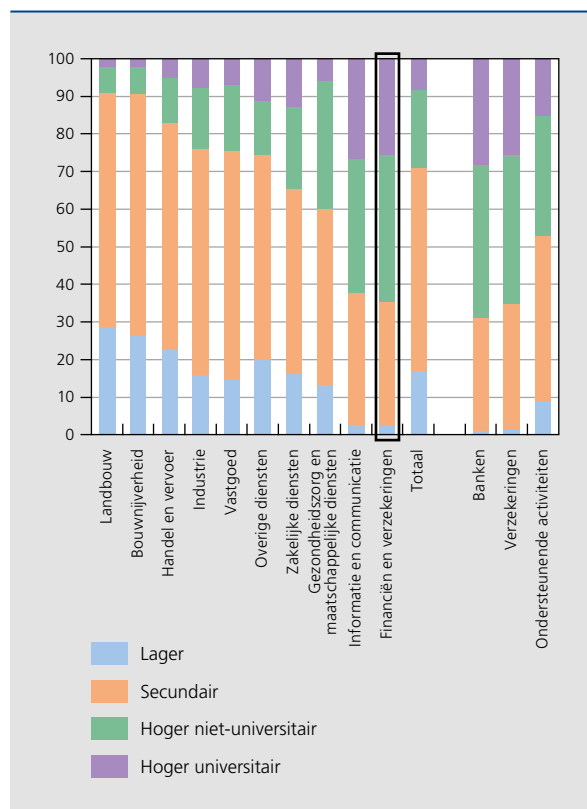
(1) De gefranchiseerde bankagentschappen onder de handelsnaam Dexia zijn opgenomen bij de ondersteunende bedrijven.

Het overwicht van intellectuele functies in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen', alsook hun specifieke karakter, liggen ten grondslag aan een oververtegenwoordiging van hooggeschoolde werknemers. Het blijkt immers dat 64 % van de werknemers een diploma hoger onderwijs heeft, tegen gemiddeld 29 %. De bedrijfstakken 'financiën en verzekeringen' en 'informatie en communicatie' beschikken over de grootste concentratie aan hooggeschoolde werknemers. Ze liggen daarmee ver voor op 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en 'zakelijke diensten'. Aan het andere uiteinde bevinden zich de bedrijfstakken landbouw en bouwnijverheid, waar het hooggeschoolde personeel slechts een tiende van het personeelsbestand vertegenwoordigt.

De uitsplitsing van het personeel naar behaald diploma loopt vrij gelijk bij de banken en verzekeringen, maar verschilt aanzienlijk bij de ondersteunende activiteiten. In deze laatste ondernemingsgroep vertegenwoordigen hooggeschoolden 47 % van het personeel, tegen 65 % bij de verzekeringen en 69 % bij de banken, waar het percentage universitair geschoolden bijzonder hoog is. Er zijn verhoudingsgewijs meer werknemers met een diploma

GRAFIEK 5 SCHOLINGSNIVEAU VAN HET PERSONEEL

(in % van het totale aantal ingeschreven werknemers aan het einde van het boekjaar, totale populatie, 2010)

Bron: NBB (sociale balansen).

secundair onderwijs bij de ondersteunende activiteiten dan bij de banken en verzekeringen (44 % tegen respectievelijk 30 en 34 %). Daarenboven heeft een op de tien werknemers in de ondersteunende activiteiten hooguit een diploma lager onderwijs, terwijl dat aandeel bij de andere twee ondernemingsgroepen nauwelijks hoger is dan 1 %.

Er zij opgemerkt dat in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' het scholingsprofiel van de vrouwen, die iets meer dan de helft van het personeelsbestand vertegenwoordigen, aanzienlijk verschilt van dat van de mannen: de branche telt relatief meer vrouwen met een diploma secundair onderwijs (37 %, tegen 29 % voor de mannen) en relatief meer hooggeschoolde mannen, waarbij het verschil hoofdzakelijk merkbaar is bij de houders van een universitair diploma (21 % voor de vrouwen, tegen 31 % voor de mannen).

3.2.2 Geslacht en werkregeling

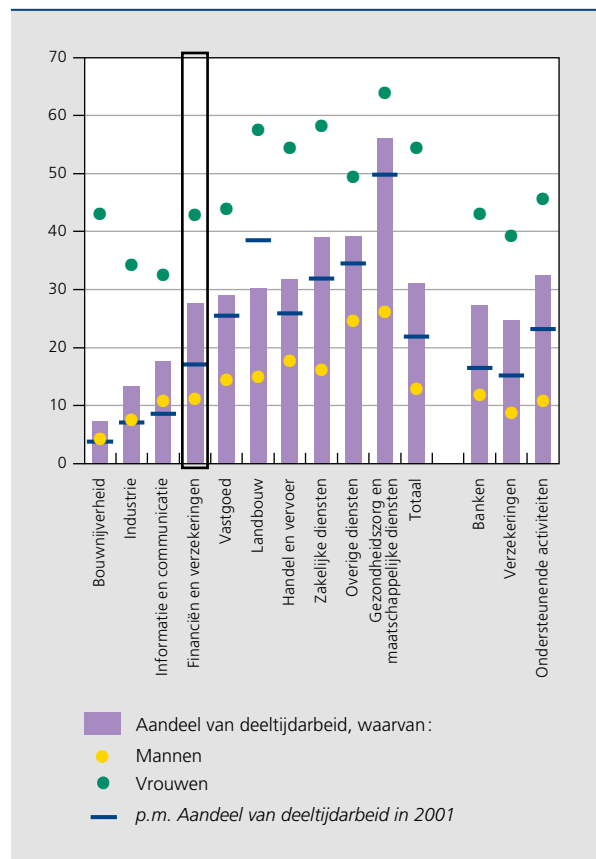
De bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' omvat verhoudingsgewijs meer vrouwen dan de gehele geanalyseerde populatie. In 2010 vertegenwoordigden zij gemiddeld 43,6 % van het personeelsbestand, tegen 52 % in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen'. Achter laatstgenoemd aandeel gaan vrij uiteenlopende situaties schuil: in de groep van de ondersteunende activiteiten is meer dan 60 % van het personeelsbestand vrouwelijk, terwijl de arbeidsplaatsen bij de banken en verzekeringen gelijkmatig zijn verdeeld over vrouwen en mannen.

Het aandeel van de vrouwen in de werkgelegenheid is de afgelopen tien jaar aanzienlijk gegroeid: sinds 2001 nam het gemiddeld met meer dan 5 procentpunt toe. Een vergelijkbare stijging werd geregistreerd in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen', als gevolg van een inkrimping van het aantal mannelijke werknemers, enerzijds, en een uitbreiding van de vrouwelijke werkgelegenheid, anderzijds. De instroom van een steeds groter aantal jonge hooggeschoolde vrouwen op de arbeidsmarkt en de minder grote uitstroom van werkneemsters aan het einde van hun loopbaan wegens de beperktere arbeidsparticipatie van de vrouwelijke cohorten van deze leeftijdscategorie, hebben tot dit verloop bijgedragen.

De vervrouwelijking van de werkgelegenheid ging gepaard met een toename van het aandeel van deeltijdarbeid, dat tussen 2001 en 2010 opliep van gemiddeld 21,8 % tot 31,1 %. In de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' beliep dit aandeel in 2010 27,7 %; de stijging sinds 2001 was er groter dan in de andere bedrijfstakken. De stijging was verhoudingsgewijs groter voor de mannelijke personeelsleden (van 3,7 tot 11,1 %), maar het aandeel van

GRAFIEK 6 DEELTIJDARBEID

(in % van het totale aantal ingeschreven werknemers aan het einde van het boekjaar, totale populatie, 2010)

Bron: NBB (sociale balansen).

mannelijke deeltijdarbeid blijft er nog kleiner dan in het geheel van de ondernemingen (12,9 %). Bij de vrouwen nam dit aandeel met 11 procentpunt toe tot 42,9 %, wat nog ver onder het gemiddelde van 54,5 % lag.

Binnen de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' is deeltijdarbeid ruimer verspreid bij de ondersteunende activiteiten, waar 32,4 % van het personeelsbestand deeltijds werkte, dan bij de banken (27,3 %) en de verzekeringen (24,7 %). Deze rangschikking is identiek voor de vrouwelijke deeltijdarbeid, terwijl de deeltijds werkende mannen verhoudingsgewijs ietwat talrijker zijn bij de banken.

Er zij opgemerkt dat de contractuele arbeidsduur⁽¹⁾ van een deeltijds werkende het langst is in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen'. Gemiddeld zou een deeltijdwerker er in 2010 69 % van de arbeidsduur van een

(1) De contractuele arbeidsduur wordt berekend op basis van de uitsplitsing van het personeelsbestand in voltijd- en deeltijdwerkers en van het aantal VTE. In een onderneming met 1,5 VTE, van wie een voltijds werknemer en een deeltijds werknemer, zal de contractuele arbeidsduur van de deeltijds werknemer 50 % bedragen, dat is een halftijdse betrekking.

voltijdwerker presteren, tegen 62 % voor alle bedrijfstakken. Met ongeveer 56 % is deze verhouding bijzonder laag in de bedrijfstakken 'overige diensten' en landbouw.

Het is evenwel ook in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' dat die ratio het sterkst afwijkt van de effectieve arbeidsduur van een deeltijdse werknemer uitgedrukt in procenten van de door een voltijdse werknemer gepresteerde arbeidstijd. Dit laatste percentage, dat wordt berekend op basis van de uitsplitsing van de gewerkte uren naar voltijd- en deeltijdwerkers, beliep slechts 64 % in 2010, zijnde 5 procentpunt onder de uitkomst van de berekening op basis van de verdeling van de personeelsleden volgens hun werkregeling, terwijl het verschil voor alle ondernemingen samen beperkt was tot 0,3 procentpunt. Deze bevinding is wellicht deels een gevolg van het feit dat, in sommige bankinstellingen, het deeltijds tijdscrediet als uitstapregeling voor werknemers aan het einde van hun beroepsloopbaan wordt toegepast op een manier die niet in overeenstemming is met de eigenlijke opzet ervan. De betrokken werknemers combineren een deeltijdloon en een uitkering van de RVA zonder evenwel de in hun contract vastgelegde werkuren te presteren.

3.3 Arbeidsduur en arbeidskosten

Aangezien de effectieve arbeidsduur van de deeltijdwerkers wordt vertekend door een oneigenlijke toepassing van het deeltijds tijdscrediet, is het verkieslijk zich te beperken tot de variabelen betreffende de voltijdse werknemers om de arbeidsduur en arbeidskosten te onderzoeken.

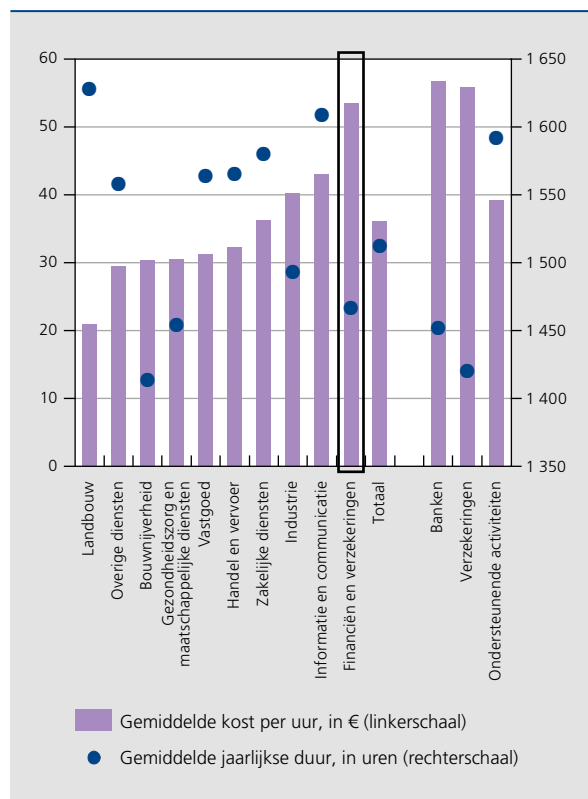
In de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' bedroegen de personeelskosten van een voltijdse werknemer € 53,5 per werkuur in 2010. Dit is € 10,5 meer dan in de als tweede gerangschikte bedrijfstak 'informatie en communicatie', en € 17,5 meer dan het algemene gemiddelde. Dit bedrag ligt eveneens hoger dan in de industrie (€ 40,3) en de 'zakelijke diensten' (€ 36,2). In de meeste overige bedrijfstakken kost een werkuur ongeveer € 30, maar in de landbouw bedroegen deze uurloonkosten € 21.

Tegelijkertijd behoort de gemiddelde jaarlijkse arbeidsduur in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' tot de laagste: in 2010 presteerden de voltijdse werknemers er 1 467 uur, wat 45 uur minder is dan het gemiddelde. Slechts in twee andere bedrijfstakken is de arbeidsduur nog korter, namelijk in de 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en in de bouwnijverheid. Er zij niettemin opgemerkt dat de arbeidsduur in de laatstgenoemde branche deels afhangt van de weersomstandigheden die de normale uitoefening van de activiteit kunnen verstoren, vooral tijdens de winter. In de bedrijfstak 'gezondheidszorg en

maatschappelijke diensten' leiden ploegenarbeid en weekendwerk tot extra rustperiodes die de normale arbeidsduur verkorten ten opzichte van een traditionele baan overdag. Dat geldt eveneens voor een deel van de industrie, waar de jaarlijkse arbeidsduur eveneens wat lager is dan het gemiddelde. Ook een min of meer intensieve toepassing van het stelsel van werkloosheid om economische redenen kan het aantal effectief gewerkte uren tijdens een gegeven jaar beïnvloeden. In de overige bedrijfstakken presteerde een voltijdse werknemer in 2010 gemiddeld tussen 1 558 en 1 609 werkuren. In de landbouw beliep dit arbeidsvolume 1 628 uur, ongeveer 160 uur meer dan in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen'.

Terwijl het niveau van de uurloonkosten iets hoger ligt dan het algemene gemiddelde voor de voltijdse werknemers bij de ondersteunende activiteiten (€ 39,2 tegen € 36,1), kost een werkuur bij zowel de banken als de verzekeringen ongeveer € 56. Ook op het vlak van de jaarlijkse arbeidsduur onderscheiden de ondersteunende activiteiten zich van de beide andere ondernemingsgroepen: de voltijdse

GRAFIEK 7 GEMIDDELTE ARBEIDSDUUR EN GEMIDDELTE ARBEIDSKOSTEN VAN EEN VOLTijdSE WERKNEMER⁽¹⁾
(totale populatie, 2010)

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) De resultaten voor 2001 zijn niet weergegeven: het feit dat de onderneming Axa voor dit boekjaar geen sociale balans heeft ingediend vertekent iedere vergelijking met de voor 2010 verkregen resultaten.

werknemers presteerden er gemiddeld 1 592 uur in 2010, tegen 1 452 in de banken en 1 420 in de verzekeringen.

3.4 Arbeidsovereenkomsten en rotatie van de werknemers

Alle ondernemingen die een sociale balans invullen, dienen een uitsplitsing naar arbeidsovereenkomst van hun personeelsbestand aan het einde van het boekjaar te geven, alsook een overzicht van het totale aantal in- en uittredingen van werknemers tijdens het boekjaar. Ondernemingen die een volledig schema neerleggen, moeten bovendien de in- en uitstroom van personeel uitsplitsen naar het type arbeidsovereenkomst en moeten de uittredingen onderverdelen naar reden.

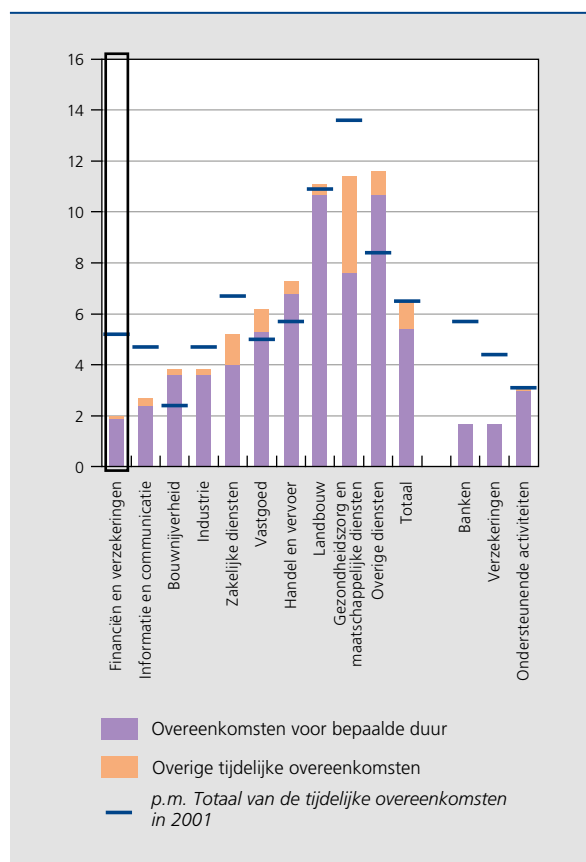
In de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' legde 18% van de ondernemingen in 2010 een volledig schema neer. Het betreft hoofdzakelijk zeer grote ondernemingen: hun werknemers vertegenwoordigen 88% van het personeelsbestand van de bedrijfstak. In de groep van de ondersteunende activiteiten is het aandeel volledige schema's het kleinst: slechts 5% van die ondernemingen, die iets meer dan een derde van de werkgelegenheid vertegenwoordigen, dienen een dergelijk formulier in. Bij de banken en verzekeringen, daarentegen, werken nagenoeg alle personeelsleden in ondernemingen die een volledig schema neerleggen, wat een grondigere analyse mogelijk maakt.

In 2010 had gemiddeld 6,5% van de in het personeelsregister van de bedrijven van de geanalyseerde populatie ingeschreven werknemers een tijdelijke baan, op basis van hetzij een arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur (5,4% van het totaal), hetzij een vervangingsovereenkomst (1%) of een overeenkomst voor de uitvoering van een duidelijk omschreven werk (0,2%). Het aandeel tijdelijke werknemers bleef tussen 2001 en 2010 onveranderd.

Zowel dat aandeel als het verloop ervan varieert zeer sterk naargelang van de bedrijfstak. In de 'overige diensten', de 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en de landbouw had iets meer dan een op tien werknemers in 2010 een tijdelijke arbeidsovereenkomst. Daartegenover beschikte slechts 2% van het personeel in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' niet over een overeenkomst voor onbepaalde duur. Binnen de tijdelijke contracten in die laatste branche komen de overeenkomsten voor bepaalde duur veruit het meest voor, terwijl de overige twee vormen van tijdelijke overeenkomsten vrijwel onbestaande zijn. Dit is niet altijd zo geweest: in 2001 vertegenwoordigden de vervangingsovereenkomsten 0,7% van de overeenkomsten en waren er duidelijk meer overeenkomsten voor bepaalde duur, namelijk voor 4,5% van

GRAFIEK 8 TIJDELIJKE ARBEID

(in % van het totale aantal ingeschreven werknemers aan het einde van het boekjaar, totale populatie, 2010)

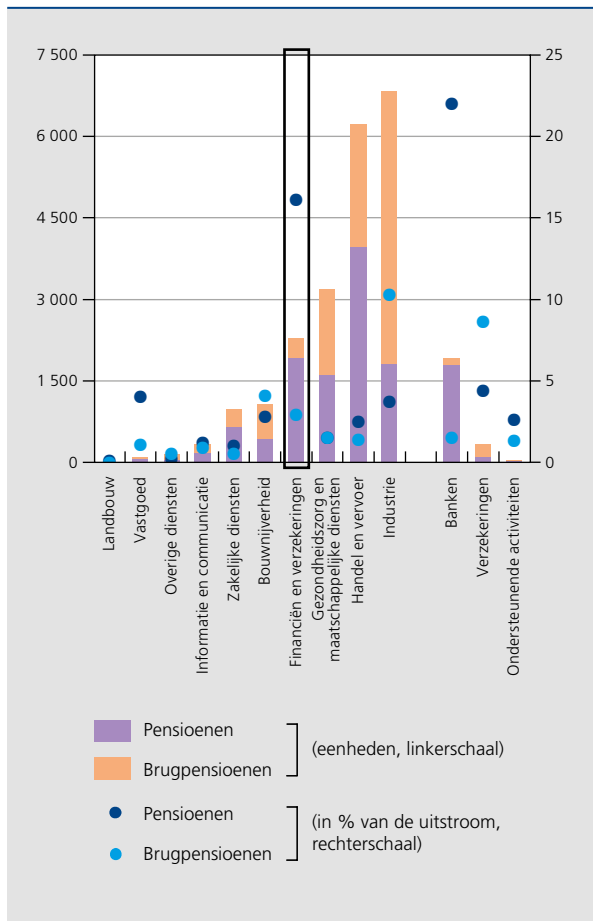
Bron: NBB (sociale balansen).

de werknemers. In totaal is het aandeel van de tijdelijke overeenkomsten met 3,2 procentpunt verminderd, de sterkste achteruitgang van alle bedrijfstakken.

Het overwicht van de vaste arbeidsovereenkomsten in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' verklaart het relatief beperkte personeelsverloop. Het werknemersbestand aan het einde van het boekjaar 2010 was vrijwel identiek aan dat van het jaar voordien, maar de bruto-instroom en -uitstroom van personeel beliep toch ongeveer 14% van het gemiddelde werknemersbestand van 2010. Dit kan veel lijken, maar in werkelijkheid is dat niet zo: in heel wat bedrijfstakken maakt het brutoverloop meer dan 30% van het gemiddelde personeelsbestand uit. Gemiddeld vertegenwoordigden de indienstnemen voor alle bedrijfstakken samen 57% van het personeelsbestand in 2010 en de uittredingen 54%⁽¹⁾.

(1) Er zij opgemerkt dat de gegevens met betrekking tot het bruto personeelsverloop voor sommige ondernemingen duidelijk onderhevig zijn aan fouten, aangezien de nettostromen niet steeds overeenstemmen met de verandering van het personeelsbestand van het ene boekjaar tot het andere. Dit kan een relatief groot effect hebben op de bruto aanwervings- en uittredingspercentages.

GRAFIEK 9 WERKNEMERS DIE HUN ONDERNEMING HEBBEN VERLATEN WEGENS PENSIONERING OF BRUGPENSIOEN ⁽¹⁾
(totale populatie, 2010)

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Vanaf 1 januari 2012 werd het brugpensioenstelsel het 'stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag'. Deze nieuwe benaming werd opgenomen in de nieuwe formulieren van de sociale balans, die van toepassing zijn vanaf het boekjaar 2012.

Voor de ondernemingen die een volledig schema neerleggen zijn de bruto aanwervings- en uitstredingspercentages over het algemeen nog kleiner, omdat dit vaak grotere, oudere en meer stabiele ondernemingen zijn dan de bedrijven die een verkort schema indienen. In de bedrijven van de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' die een volledig schema neerlegden, vertegenwoordigde de instroom 11 % van het gemiddelde personeelsbestand en de uitstroom 12 % in 2010.

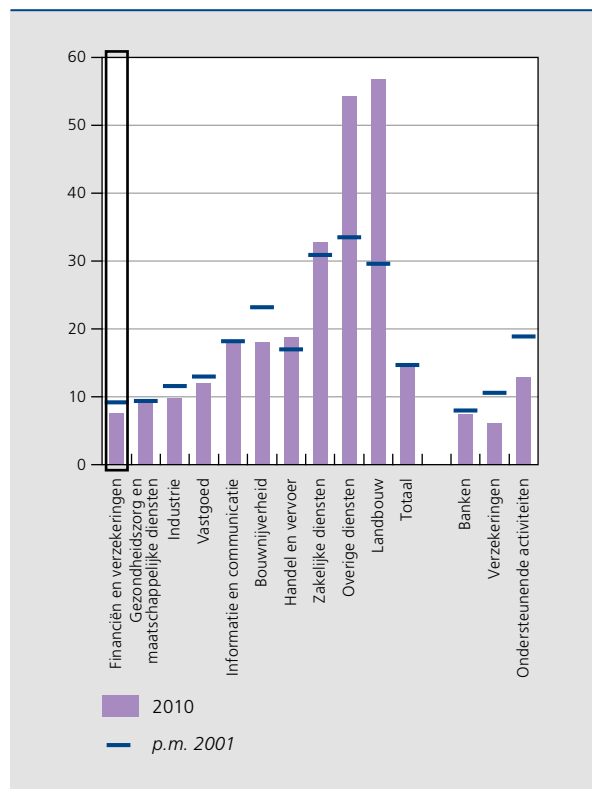
In de branche 'financiën en verzekeringen' verliet bijna één op vijf personeelsleden de onderneming via een beëindiging van de loopbaan. Dit is trouwens de bedrijfstak waar deze uitstroomreden relatief het grootst is (19 % in totaal, namelijk 16,1 % pensioneringen en 2,9 % brugpensioneringen), gevolgd door de industrie

(14,1 %), waar het brugpensioen de bovenhand had. In de overige bedrijfstakken bedroegen de loopbaanbeëindigingen minder dan 7 % van het uitstroomvolume, en ze vertegenwoordigden zelfs minder dan 2 % in de 'zakelijke diensten', de 'overige diensten' en de landbouw.

Voor de banken hebben bijgedragen tot het verloop in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen': 83,4 % van de loopbaanbeëindigingen werd daar opgetekend, tegen 10,3 % in de verzekeringen en minder dan 1 % bij de ondersteunende activiteiten.

Hoewel het aandeel van de vaste werknemers in 2010 98 % beliep in de ondernemingen uit de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' die een volledig schema neerleggen, werd meer dan een derde van het personeelsverloop tijdens dit boekjaar opgetekend voor tijdelijke werknemers. Het verloop van vast personeel is dus zeer beperkt. De rotatiegraad van het personeel met een overeenkomst voor onbepaalde duur – dat is de bruto-uitstroom uitgedrukt in procenten van het aanvankelijke personeelsbestand – is de laagste van alle bedrijfstakken. In 2010 beliep de rotatiegraad 7,6 %, tegen gemiddeld

GRAFIEK 10 ROTATIEGRAAD ⁽¹⁾ VAN DE VASTE WERKNEMERS
(in %, totale populatie, 2010)

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Verhouding tussen de tijdens het boekjaar geregistreerde bruto-uitstroom van werknemers en het aanvankelijke personeelsbestand.

15 % voor de gehele geanalyseerde populatie. Dit gemiddelde wordt in hoge mate beïnvloed door de rotatiegraad in de landbouw, de 'overige diensten' (meer bepaald door een bijzonder hoge mobiliteit van de werknemers in de ondernemingen uit de branche 'kunst, amusement en recreatie', die zeer sterk zijn toegenomen ten opzichte van 2001) en de 'zakelijke diensten'.

Binnen de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' is de stabiliteit groter in de verzekeringen (6,2 %) en de banken (7,5 %), terwijl de rotatiegraad bij de werknemers van de ondersteunende activiteiten (12,8 %) rond het gemiddelde ligt.

3.5 Opleiding

In 2010 had gemiddeld 21,5 % van de ondernemingen uit de geanalyseerde populatie ten minste een van de drie delen van de sociale balans over de opleiding binnen de onderneming ingevuld. In de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' was dat percentage iets lager, namelijk 19,4 %. Ongeacht het beschouwde opleidingstype (formeel, informeel of initieel) lag het relatieve aandeel van de opleiding verstreckende ondernemingen in deze branche minder hoog dan gemiddeld in de totale populatie.

Binnen de bedrijfstak zelf worden echter sterk verschillende gedragingen opgetekend. Bij de verzekeringen is het aantal ondernemingen die opleidingsactiviteiten

verstrekken het grootst: meer dan acht op de tien bedrijven vermeldden formele opleidingen, al dan niet in combinatie met andere opleidingsinitiatieven. Meer dan één op de drie banken geeft opleidingsactiviteiten aan, tegenover amper iets meer dan één op de tien ondersteunende activiteiten. Zowel bij de verzekeringen als bij de banken zijn er vrij weinig bedrijven (één op de twintig opleiding verstreckende ondernemingen) die gewag maken van initiële opleidingen. Die verhouding belooft daarentegen één op vijf bij de ondersteunende activiteiten.

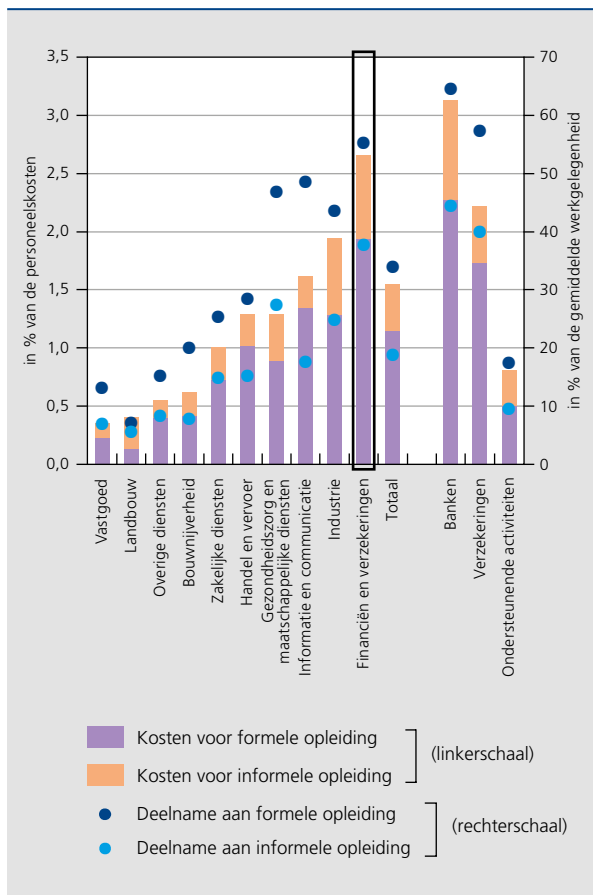
Het geringe percentage ondernemingen uit de branche 'financiën en verzekeringen' die melding maken van initiële opleidingen, is toe te schrijven aan het specifieke karakter van de vereiste vaardigheden, die hetzij worden verworven tijdens een gespecialiseerde cursus, hetzij via interne opleidingen of op het terrein. Het scholingsniveau van de arbeidskrachten, die voor meer dan twee derde bestaan uit gediplomeerden van het hoger onderwijs, verklaart trouwens dat de initiële beroepsopleiding, die gericht is op personen die tewerkgesteld zijn in het kader van alternerend leren en werken met als doel een diploma te behalen, in die bedrijfstak een marginale rol speelt. Om die reden wordt dat aspect van de opleiding in de ondernemingen niet behandeld in dit deel. De analyse blijft beperkt tot voortgezette opleidingen, die bedoeld zijn om de competenties van de werknemers uit te breiden of aan te vullen, zowel via formele initiatieven als via minder formele of informele opleidingen.

TABEL 8 OPLEIDING VERSTREKKENDE ONDERNEMINGEN
(in % van het totaal, tenzij anders vermeld, totale populatie, 2010)

	Totale populatie	waarvan:			
		Financiën en verzekeringen	waarvan:		
			Banken	Verzekeringen	Ondersteunende activiteiten
Opleiding verstreckende ondernemingen	21,5	19,4	36,4	83,8	13,1
(eenheden)	(17 527)	(745)	(297)	(62)	(386)
waarvan:					
ondernemingen die opleidingen organiseren van het type:					
Formele opleiding	16,2	15,6	33,4	83,8	9,0
Minder formele of informele opleiding	7,2	7,0	14,6	51,4	3,8
Initiële opleiding	5,4	2,3	1,8	4,1	2,4
Ondernemingen die verschillende opleidingstypen combineren	6,6	5,2	12,4	51,4	2,0

Bron: NBB (sociale balansen).

GRAFIEK 11 VOORTGEZETTE OPLEIDING
(totale populatie, 2010)

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Dit zijn nettokosten die worden verkregen door van de brutokosten de ontvangen subsidies en andere financiële tegemoetkomingen af te trekken. De nettokosten voor formele opleiding omvatten daarenboven de betaalde bijdragen en stortingen aan collectieve fondsen.

Bij een nauwkeurig onderzoek van de opleidingsinspanningen van de ondernemingen blijkt de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' duidelijk een toppositie in te nemen, ongeacht de gebruikte indicator.

De aan formele opleidingsactiviteiten verbonden kosten belopen in totaal bijna drie vierde van de uitgaven voor voortgezette opleiding van die branche, of 1,94 % van de personeelskosten. Dit is het hoogste aandeel, dat ver boven het aandeel in de bedrijfstakken 'informatie en communicatie' (1,35 %), industrie (1,29 %) en 'handel en vervoer' (1,02 %) uitkomt. De uitgaven voor informele opleiding, die in de branche 'financiën en verzekeringen' 0,72 % van de personeelskosten bedragen, liggen dan weer tweemaal hoger dan in de meeste andere bedrijfstakken. In totaal vertegenwoordigen de uitgaven voor voortgezette opleiding 2,66 % van de personeelskosten in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen', of heel wat meer dan de doelstelling van 1,9 % die werd vastgelegd

voor de private sector als geheel. Enkel de industrie, waar die uitgaven in totaal 1,95 % van de loonsom bereiken, overtreft eveneens dat niveau.

De bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' besteedt ook het grootste percentage van het arbeidsvolume aan opleiding: in 2010 werd bijna 2 % van de gewerkte uren aangewend voor de voortgezette opleiding van de werknemers, waarvan 41 % voor informele opleidingen. In de andere bedrijfstakken gebruikten de werknemers tussen 0,35 % (landbouw, 'informatie en communicatie') en 1,51 % (industrie) van hun werktijd voor opleidingsactiviteiten. In de branche 'financiën en verzekeringen' zijn ook de uitgaven per uur opleiding het hoogst; een uur formele opleiding kostte er € 90, tegen € 53 in de analysepopulatie als geheel, terwijl de uurkosten voor informele opleidingen er € 47 bedroegen, tegen € 37 gemiddeld. In de opleidingskosten is weliswaar het loon van de werknemers tijdens de duur van hun opleiding begrepen. Aangezien de loonkosten per gewerkt uur in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' de hoogste zijn van de geanalyseerde populatie, werkt die component sterk door in de berekening van de opleidingsuitgaven.

De doelstelling uit het centraal akkoord voor de deelname van werknemers aan opleiding is dat één op de twee werknemers elk jaar een opleiding volgt. Hoewel de participatiegraden voor formele en informele opleiding niet mogen worden opgeteld, zoals in hoofdstuk 2 werd verduidelijkt, kunnen ze niettemin worden vergeleken tussen bedrijfstakken. Ook hiervoor laat de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' de best resultaten optekenen: 55 % van de werknemers heeft in 2010 deelgenomen aan een of meerdere formele opleidingen, dus meer dan de doelstelling, terwijl 38 % van hen tegelijkertijd een informele opleiding volgde. Voor formele opleiding vertoonden de branches 'informatie en communicatie', 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en industrie eveneens een hogere score dan het gemiddelde, dat 37 % bedroeg. De participatiegraad voor informele opleiding beliep 20 % voor de ondernemingen als geheel. Dat gemiddelde werd enkel overtroffen in de bedrijfstakken 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' en industrie.

Hoewel er relatief meer opleiding verstrekkende ondernemingen zijn in de verzekeringen, is het peil van alle indicatoren inzake kosten en participatie er minder hoog dan die van de banken. Deze laatste spendeerden in 2010 het equivalent van 3,13 % van hun loonsom aan de voortgezette opleiding van hun werknemers, dat is 40 % meer dan de verzekeringsondernemingen, waarvoor dat aandeel 2,23 % bedroeg. In de banken namen bijna twee op de drie werknemers deel aan een formele opleiding, tegen 57 % in de verzekeringsmaatschappijen.

Het verschil was minder uitgesproken voor de deelname aan informele opleidingen (respectievelijk 44 en 40%). Het budget voor voortgezette opleiding van de ondersteunende activiteiten is daarentegen aanzienlijk minder hoog dan in de twee andere ondernemingsgroepen: met 0,81% van de personeelskosten bleef het trouwens 0,7 procentpunt onder het gemiddelde van de populatie in 2010. De participatiegraden voor formele en informele opleiding beliepen respectievelijk 17 en 10%, wat eveneens twee keer lager was dan de gemiddelden voor de totale geanalyseerde populatie.

Conclusies

De analyse van de sociale balansen in dit artikel berust op een beperkte en constante populatie van 49 006 ondernemingen die in 2011 samen 1 610 747 werknemers in dienst hadden. Ten opzichte van het voorgaande jaar nam het personeelsbestand met 1,5% toe. Die verbetering deed zich voor terwijl de groei van de bedrijvigheid opnieuw begon te vertragen, zodat het groeitempo tussen eind 2010 en eind 2011 nog slechts 1% bedroeg. De bedrijfstak 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' was de voornaamste motor van het werkgelegenheidsverloop, gevolgd door de 'zakelijke diensten' en de industrie.

De stijging van de werkgelegenheid kwam voor twee derde voor rekening van de vrouwen, die eind 2011 43,4% van het personeelsbestand vertegenwoordigden. Het aantal voltijdwerkers nam tussen 31 december 2010 en 31 december 2011 met 0,9% toe en het deeltijds personeel met 1,3%, aangezien een deel van de eerstgenoemden in de loop van het jaar koos voor een kortere arbeidstijd. Het aandeel van deeltijdarbeid bleef niettemin stabiel op 30,3%.

De uniregionale ondernemingen vertegenwoordigden 98% van de bedrijven van de beperkte populatie en hadden bijna 72% van de werknemers in dienst. De werkgelegenheidsgroei lag er hoger dan het gemiddelde: het personeelsbestand steeg er tussen 31 december 2010 en 31 december 2011 met 1,7%. In de ondernemingen met vestigingen in meer dan één gewest, die groter zijn, kromp de personeelssterkte met 0,5%. In totaal vertoonde Vlaanderen de meest dynamische groei, namelijk 1,3%. In Wallonië nam het aantal werkenden met 1% toe. Daarentegen bleef de werkgelegenheid in Brussel stabiel.

Van de verschillende personeelscategorieën in de ondernemingen die een volledig schema neerleggen, gaven de uitzendkrachten in 2011 de krachtigste groei te zien, namelijk 10,4%, tegen 1,1% voor de in het

personeelsregister ingeschreven werknemers. Deze lieten vertegenwoordigden niettemin 95,5% van alle werknemers in 2011. Het relatieve aandeel van uitzendarbeid in de totale werkgelegenheid bedroeg gemiddeld 3,6%; het varieerde van 0,5% in de 'gezondheidszorg en maatschappelijke diensten' tot bijna 6% in de industrie.

In de volledige schema's moeten de ondernemingen de redenen voor de uitstroom van hun personeel preciseren. Het aantal beëindigingen van een tijdelijke arbeidsovereenkomst en de spontane uitredingen stegen tot respectievelijk 57 en 28,6% van het totaal in 2011. Er vielen minder ontslagen en hun aandeel in de personeelsuitstroom beliep 9,6%, tegen iets minder dan 5% voor de brugpensioenen en de pensioenen samen. De brugpensioenen daalden aanzienlijk, terwijl de pensioenen sterk groeiden.

In 2011 heeft 41,3% van de werknemers een formele opleiding en 22,5% een informele of minder formele opleiding gevolgd, ratio's die hoger zijn dan in 2010. De uitgaven in verband met voortgezette opleiding maakten 1,67% van de personeelskosten uit. De toename met 0,03 procentpunt van die ratio is volledig toe te schrijven aan de formele opleiding, waarvan het budget drie vierde van de uitgaven voor voortgezette opleiding omvat. De voor opleiding aangewende werktijd nam tussen 2010 en 2011 toe van 1,23 tot 1,26% van het aantal gewerkte uren. De stijging was groter voor informele opleidingen, waarvan het relatieve aandeel veel hoger is voor het aantal uren dan voor het budget.

De bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' werd dit jaar uitvoerig geanalyseerd. Deze analyse berust op de resultaten voor het boekjaar 2010, het laatste waarvoor volledige gegevens beschikbaar zijn. De branche had in 2010 bijna 114 000 werknemers in dienst, dat is 5,8% van de loontrekkenden van de totale populatie. Respectievelijk 64 en 19% van hen werkten in de banken en de verzekeringen, activiteiten met overwegend grote instellingen, en de overige 17% bij de ondersteunende activiteiten, waar kleine bedrijven het leeuwendeel van de werkgelegenheid verschaffen.

Het grootste deel van het personeel van de bedrijfstak bestaat uit bedienden. De branche beschikt over 64% hooggeschoolde werknemers, een veel groter aandeel dan het gemiddelde van 29%. Het aantal vrouwelijke werknemers – 52% van het personeelsbestand in 2010, dat is meer dan in de populatie als geheel – nam er tijdens het afgelopen decennium toe, terwijl de mannelijke werkgelegenheid terugliep. Die vervrouwelijking ging gepaard met een stijging van de deeltijdarbeid, waarvan het relatieve aandeel met meer dan 10 procentpunt

opliep tot 27,7 %, een peil dat echter lager blijft dan het gemiddelde.

Een voltijdse werknemer in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' werkte tijdens het boekjaar 2010 gedurende 1 467 uren, dat is 3 % minder dan het gemiddelde. Daarentegen kostte een arbeidsuur er 50 % meer dan in de populatie als geheel. Met € 53,5 per uur zijn die uurloonkosten er het hoogst van alle bedrijfstakken.

De werkgelegenheid in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' kan stabiel worden genoemd, aangezien 98 % van de werknemers een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur hebben en zowel de in- als de uitstroom van werknemers in 2010 slechts 14 % van het personeelsbestand beliep, tegen meer dan 50 % gemiddeld. In de bedrijven die een volledig schema neerleggen – en deze zijn in de banken en verzekeringen veruit het talrijkst – heeft meer dan een derde van de uittredingen echter betrekking op tijdelijke werknemers, zodat het vervangingstempo van de vaste werknemers beperkt bleef. In 2010 bedroeg de rotatiegraad van die werknemers

7,6 %, de helft lager dan het gemiddelde. De ingrijpende veranderingen in de bedrijfstak bleken trouwens uit het feit dat bijna één op de vijf personeelsleden de onderneming verliet via een beëindiging van de loopbaan, vooral door pensionering, tegen iets minder dan 5 % gemiddeld in de ondernemingen als geheel.

Hoewel het percentage ondernemingen die opleiding verstrekken in de bedrijfstak 'financiën en verzekeringen' lager is dan het gemiddelde, zijn de voornaamste opleidingsindicatoren er het hoogst. In de meeste gevallen lagen deze boven de voor de private sector als geheel vastgelegde doelstellingen. De uitgaven in verband met de voortgezette opleiding (ongerekend initiële opleiding) vertegenwoordigden er 2,66 % van de personeelskosten in 2010, meer bepaald 1,94 % voor formele opleiding en 0,72 % voor informele. Enkel de industrie overtrof eveneens de centrale doelstelling van 1,9 %. De participatiegraad bedroeg 55 % voor formele opleiding, hoger dan de beoogde 50 %, en 38 % voor informele opleiding, dat is ruimschoots meer dan de voor de totale populatie waargenomen niveaus.

Methodologische bijlage

1. Methodologische principes voor de samenstelling van de ondernemingspopulaties

De methodologische principes voor de samenstelling van de ondernemingspopulaties die worden gebruikt voor de analyse van de sociale balansen staan uitvoerig beschreven in bijlage 1 van het artikel 'De sociale balans 2005' dat is verschenen in het Economisch Tijdschrift van december 2006 en dat terug te vinden is op de website van de Nationale Bank van België (www.nbb.be).

Wegens het streven naar betrouwbare en coherente gegevens wordt enkel rekening gehouden met de sociale balansen van de ondernemingen die aan een reeks criteria hebben voldaan. In het bijzonder moet het boekjaar twaalf maanden tellen en op 31 december worden afgesloten; de ondernemingen moeten behoren tot de private sector⁽¹⁾, ten minste één werknemer in VTE in dienst hebben, een duidelijk gedefinieerde economische activiteit uitoefenen en een nauwkeurig omschreven lokalisatie hebben⁽²⁾; de gegevens die in de sociale balans worden meegedeeld, mogen niet verschillen van die uit de jaarrekening⁽³⁾; de ondernemingen met abnormale waarden voor de personeelskosten per gewerkt uur of voor de gemiddelde arbeidsduur worden weggelaten; de anomalieën inzake opleiding⁽⁴⁾ en het beroep op uitzendkrachten worden weggewerkt.

Als gevolg van de toepassing van deze methodologische principes is, voor elk boekjaar, het aantal – in het bestek van dit artikel – voor de analyse in aanmerking genomen sociale balansen aanzienlijk kleiner dan het totale aantal sociale balansen die bij de Balanscentrale worden neergelegd. Na afloop van het selectieproces bestond de totale populatie voor het boekjaar 2010 uit 81 651 ondernemingen die gemiddeld 1 965 238 loontrekkenden in dienst hadden.

Bovendien berust de analyse van de voor 2011 ingediende sociale balansen op een beperkte⁽⁵⁾ en constante⁽⁶⁾ populatie, wat de dekking van de geanalyseerde populatie ten opzichte van de bij de Balanscentrale neergelegde balansen nog verder vermindert. De in dit artikel voorgestelde resultaten weerspiegelen bijgevolg de ontwikkelingen die zich tussen de boekjaren 2010 en 2011 binnen een stabiele populatie hebben voorgedaan, en kunnen afwijken van het verloop dat, na de definitieve afsluiting, zal worden opgetekend voor alle ondernemingen die een sociale balans hebben neergelegd⁽⁷⁾.

De constante beperkte populatie telde in 2010 49 006 bedrijven die samen gemiddeld 1 586 930 werknemers in dienst hadden, wat overeenstemt met 81 % van de werkgelegenheid in de totale populatie, hoewel het aantal in de beperkte populatie in aanmerking genomen ondernemingen slechts 60 % vertegenwoordigt van de totale populatie. De werknemers uit de ondernemingen van de beperkte populatie vertegenwoordigen overigens 61 % van de gesalarieerde werkgelegenheid in de private sector zoals die in de nationale rekeningen tot uiting komt.

(1) De werkgelegenheid in de private sector wordt gedefinieerd als de werkgelegenheid in de totale economie (S1), verminderd met die in de overheidssector (S13) en de huishoudens (S14). Uit dat concept worden ook de ondernemingen weggelaten uit de bedrijfstakken NACE-BEL 84 (openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen) en 85 (onderwijs). Bedrijfstak NACE-BEL 78 (terbeschikkingstelling van personeel), die onder meer de uitzendbureaus omvat, wordt eveneens weggelaten.

(2) De ondernemingen waarvan de activiteit of het adres onbekend is, worden niet in de populatie opgenomen.

(3) Dit betekent dat de ondernemingen waarvan een deel van de werknemers in het buitenland werkt of niet is ingeschreven in het personeelsregister (statutair personeel) niet in aanmerking worden genomen.

(4) Sedert het boekjaar 2010 voert de Balanscentrale scherpere kwaliteitscontroles uit op de rubrieken die betrekking hebben op opleiding. De stroomafwaartse controles die overblijven, dienen sindsdien in de eerste plaats om na te gaan of de ontwikkelingen die worden waargenomen in de ondernemingen van de beperkte populatie niet vertekend worden door fouten of methodologische veranderingen.

(5) De ondernemingen kunnen hun sociale balans tot zeven maanden na de datum van afsluiting van het boekjaar bij de Balanscentrale neerleggen. Gelet op de extra tijd die nodig is om de gegevens te verifiëren, waren op 13 september 2012, de datum waarop de gegevens werden overgenomen, nog niet alle sociale balansen betreffende het boekjaar 2011 beschikbaar.

(6) De ondernemingen die voor een van beide jaren geen sociale balans hebben neergelegd, worden uit de beperkte populatie weggelaten.

(7) Aangezien de Balanscentrale eerst de jaarrekeningen van de grote ondernemingen behandelt en de kleine ondernemingen in grotere mate hun jaarrekening laattijdig neerleggen, vertonen de resultaten op basis van de beperkte populatie een vertekening in het voordeel van de grote ondernemingen.

TABEL 1 REPRESENTATIVITEIT VAN DE BEPERKTE POPULATIE IN 2010

	Aantal werknemers			Representativiteit van de beperkte populatie	
	In de nationale rekeningen ⁽¹⁾	In de sociale balansen ⁽²⁾		In % van de gesalarieerde werkgelegenheid in de private sector ⁽¹⁾	In % van de totale populatie
		Totale populatie	Beperkte populatie		
	(1)	(2)	(3)	(4) = (3) / (1)	(5) = (3) / (2)
Op basis van de werkgelegenheid	2 621 806	1 965 238	1 586 930	60,5	80,8
Landbouw, bosbouw en visserij	12 216	5 927	3 713	30,4	62,6
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	557 487	438 541	376 089	67,5	85,8
Winning van delfstoffen	2 917	2 657	2 324	79,7	87,5
Industrie	508 597	394 263	337 416	66,3	85,6
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	20 701	19 835	19 077	92,2	96,2
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	25 272	21 787	17 272	68,3	79,3
Bouwnijverheid	204 992	147 658	107 462	52,4	72,8
Handel, vervoer en horeca	766 456	536 017	409 261	53,4	76,4
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	476 217	306 761	226 980	47,7	74,0
Vervoer en opslag	194 823	168 044	149 574	76,8	89,0
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	95 416	61 211	32 707	34,3	53,4
Informatie en communicatie	89 522	70 699	62 071	69,3	87,8
Financiële activiteiten en verzekeringen	127 657	113 816	104 229	81,6	91,6
Exploitatie van en handel in onroerend goed ...	16 526	11 809	8 748	52,9	74,1
Zakelijke dienstverlening	298 674	185 060	137 217	45,9	74,1
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	135 063	87 135	66 569	49,3	76,4
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽³⁾	163 611	97 925	70 648	43,2	72,1
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	454 298	410 421	344 987	75,9	84,1
Cultuur, recreatie en overige diensten	93 978	45 290	33 153	35,3	73,2
Kunst, amusement en recreatie	28 062	15 072	10 652	38,0	70,7
Overige diensten	65 916	30 218	22 502	34,1	74,5
Op basis van het aantal ondernemingen	n.	81 651	49 006	n.	60,0

Bronnen: INR, NBB (sociale balansen).

(1) Gesalarieerde werkgelegenheid in de private sector, namelijk de geregistreerde gesalarieerde werkgelegenheid in de totale economie (S1), verminderd met de gesalarieerde werkgelegenheid in de overheidssector (S13) en de huishoudens (S14). Uit dat concept worden ook de werknemers weggelaten uit de bedrijfstakken NACE-BEL 84 (openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen) en 85 (onderwijs).

(2) Gemiddeld aantal tewerkgestelde personen, namelijk de som van de rubrieken 1001 (voltijdwerkers) en 1002 (deeltijdwerkers).

(3) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

De representativiteit volgens het werkgelegenheids criterium verschilt van de ene bedrijfstak tot de andere. Uitgedrukt in procenten van het personeelsbestand van de ondernemingen van de totale populatie is de representativiteitsgraad lager in de bedrijfstakken met overwegend kleine ondernemingen, waarvan de jaarrekeningen vaak later worden neergelegd en/of behandeld. Dat is onder meer het geval in de landbouw en in de branche 'verschaffen van accommodatie en maaltijden'.

Sommige ondernemingen of arbeidsplaatsen zijn overigens niet in de geanalyseerde populatie opgenomen. Dit is het geval voor de vzw's met minder dan 20 werknemers, die niet verplicht zijn een sociale balans neer te leggen.

TABEL 2 KENMERKEN VAN DE TOTALE EN DE BEPERKTE POPULATIE VOOR HET BOEKJAAR 2010

(in % van het totaal, tenzij anders vermeld)

	Totale populatie		Beperkte populatie	
	Aantal ondernemingen	Aantal werknemers ⁽¹⁾	Aantal ondernemingen	Aantal werknemers ⁽¹⁾
<i>p.m. Eenheden</i>	81 651	1 965 238	49 006	1 586 930
Opsplitsing naar bedrijfstak				
Landbouw	0,9	0,3	0,8	0,2
Industrie	11,9	22,3	13,2	23,7
Bouwnijverheid	15,5	7,5	14,6	6,8
Handel en vervoer	39,8	27,3	38,4	25,8
Informatie en communicatie	2,7	3,6	2,9	3,9
Financiële activiteiten en verzekeringen	4,7	5,8	4,8	6,6
Exploitatie van en handel in onroerend goed	1,9	0,6	1,8	0,6
Zakelijke dienstverlening ⁽²⁾	13,4	9,4	13,5	8,6
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	5,2	20,9	6,1	21,7
Overige diensten	4,1	2,3	4,0	2,1
Opsplitsing naar ondernemingsgrootte⁽³⁾				
Kleine ondernemingen (tot 50 VTE)	94,3	33,5	91,9	27,4
Middelgrote ondernemingen (meer dan 50 tot 250 VTE)	4,6	21,7	6,5	22,9
Grote ondernemingen (meer dan 250 VTE)	1,0	44,8	1,6	49,7

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Gemiddeld aantal tewerkgestelde personen, namelijk de som van de rubrieken 1001 (voltijdwerkers) en 1002 (deeltijdwerkers).

(2) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

(3) Bepaald naargelang van de waarde van rubriek 1003 (werknemers in VTE) in 2010.

De loontrekkenden die door niet-vennootschappen zijn tewerkgesteld, zijn evenmin opgenomen aangezien enkel de vennootschappen verplicht zijn een sociale balans neer te leggen. Het resultaat daarvan is dat de representativiteit, uitgedrukt in procenten van de in de nationale rekeningen geregistreerde werkgelegenheid, bijzonder laag is voor de bedrijfstakken waarin die ondernemingen of die werknemers sterk vertegenwoordigd zijn, met name de landbouw, de takken 'verschaffen van accommodatie en maaltijden' en 'kunst, amusement en recreatie', en de 'overige diensten'.

In de geanalyseerde populatie worden de ondernemingen uitgesplitst naar bedrijfstak op basis van de secties en afdelingen van de NACE-BEL die in bijlage 2 zijn opgenomen. De omschrijving van de bedrijfstakken werd vereenvoudigd ten behoeve van de leesbaarheid. In totaal maken de werknemers van de bedrijfstak 'handel en vervoer' 26 % van het personeel van de beperkte populatie uit en die van de industrie 24 %. De bedrijfstak 'gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening' stelt 22 % van de loontrekkenden tewerk. Het aandeel van de overige bedrijfstakken is geringer, namelijk 9 % voor 'zakelijke diensten', 7 % voor zowel de branche 'financiën en verzekeringen' als voor de bouwnijverheid, 4 % voor 'informatie en communicatie' en 2 % voor de 'overige diensten'. Vastgoed en landbouw hebben een heel gering aandeel (minder dan 1 %).

Naar grootte worden de ondernemingen ingedeeld op grond van het gemiddelde aantal werknemers uitgedrukt in voltijdse equivalenten (VTE) in 2010. De kleine ondernemingen, met maximaal 50 VTE, waren goed voor 92 % van de vennootschappen van de beperkte populatie. Zij hadden 27 % van het personeel ervan in dienst, wat duidelijk minder is dan de 34 % die werd opgetekend in de totale populatie. De middelgrote vennootschappen, met meer dan 50 tot 250 VTE, stelden 23 % van het personeel van de beperkte populatie te werk, wat 1 procentpunt meer is

dan het percentage in de totale populatie. De grote ondernemingen, met meer dan 250 VTE, hadden daarentegen nagenoeg de helft van de werknemers van de ondernemingen uit de beperkte populatie in dienst, tegen 45 % in de totale populatie. De ontwikkelingen verkregen op basis van de beperkte populatie worden bijgevolg beïnvloed door de oververtegenwoordiging van de grote ondernemingen.

2. Methodologie voor de regionale uitsplitsing van de sociale balansen

De geanalyseerde populaties zijn in het bestek van dit artikel regionaal uitgesplitst. Voor de boekjaren 1998 tot 2010 werden de verdeelsleutels gebruikt die door het INR gehanteerd zijn voor de regionalisering van de nationale rekeningen van de werkgelegenheid van het overeenkomstige jaar. Aangezien de verdeelsleutel voor het jaar 2011 nog niet beschikbaar was, werd die van het jaar 2010 gebruikt om de beperkte populatie te regionaliseren, zowel voor het boekjaar 2010 als voor het boekjaar 2011.

De uniregionale ondernemingen zijn die waarvan de hoofdzetel en de bedrijfszetel(s) zich in één enkel gewest bevinden. In 2010 telde de beperkte populatie 48 057 uniregionale ondernemingen, of 98 % van de firma's. Doorgaans zijn die bedrijven van beperkte omvang: zij stelden gemiddeld 23 personen tewerk. De 949 resterende – zogeheten multiregionale – ondernemingen hadden een vestiging in verschillende gewesten. Zij telden gemiddeld 486 werknemers.

TABEL 3 REGIONALE STRUCTUUR VAN DE WERKGELEGENHEID IN 2010⁽¹⁾

(in % van het totaal, tenzij anders vermeld, beperkte populatie)

	Uniregionale ondernemingen				Multiregionale ondernemingen	Totaal
	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Totaal		
Aantal ondernemingen (eenheden)	4 833	31 549	11 675	48 057	949	49 006
Aantal werknemers (eenheden)	109 887	729 273	286 408	1 125 568	461 362	1 586 930
Gemiddeld aantal werknemers per onderneming (eenheden)	22,7	23,1	24,5	23,4	486,2	32,4
Opsplitsing naar bedrijfstak						
Landbouw	0,0	0,4	0,3	0,3	0,0	0,2
Industrie	8,6	29,0	25,9	26,2	17,5	23,7
Bouwnijverheid	4,7	8,9	9,1	8,5	2,4	6,8
Handel en vervoer	22,7	23,1	19,0	22,0	35,0	25,8
Informatie en communicatie	7,6	2,7	1,7	2,9	6,3	3,9
Financiën en verzekeringen	9,9	1,5	1,4	2,3	17,0	6,6
Vastgoed	1,9	0,5	1,0	0,8	0,0	0,6
Zakelijke diensten	14,2	7,1	6,5	7,7	11,1	8,6
Gezondheidszorg en maatschappelijke diensten ⁽²⁾	23,9	24,8	33,1	26,8	9,4	21,7
Overige diensten	6,5	1,9	2,1	2,4	1,2	2,1
Opsplitsing naar omvang⁽³⁾						
Kleine ondernemingen	41,5	37,5	37,1	37,8	2,1	27,4
Middelgrote ondernemingen	32,5	28,9	26,4	28,6	8,9	22,9
Grote ondernemingen	26,0	33,6	36,5	33,6	89,0	49,7

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Gemiddeld aantal werknemers, namelijk de som van rubriek 1001 (voltijdwerkers) en rubriek 1002 (deeltijdwerkers).

(2) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

(3) Bepaald naargelang van de waarde van rubriek 1003 (werknemers in VTE) in 2010.

Voor de ondernemingen die in verschillende gewesten actief zijn, werd de methode van proportionele verdeling enkel toegepast op het aantal werknemers op 31 december (zie Hoofdstuk 1, Deel 1.2); die methode bestaat erin de gegevens uit de sociale balans te verdelen over de gewesten waarin de onderneming actief is. Deze variabele benadert immers het meest de door de RSZ verzamelde basisgegevens per vestiging (namelijk het aantal werknemers aan het einde van het vierde kwartaal), die het INR gebruikt om de nationale rekeningen van de werkgelegenheid te regionaliseren. Voor de overige rubrieken van de sociale balans is deze verdeelsleutel niet helemaal toereikend. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de werkgelegenheid die is opgesplitst naar geslacht, diploma of arbeidsovereenkomst. Het gedrag van de bedrijfszetels van eenzelfde onderneming kunnen inderdaad aanzienlijk verschillen naargelang van hun bedrijvigheid en hun eigen organisatiemethode. In het geval van opleiding of uitzendarbeid kunnen ook de lokalisatie van de firma en het beschikbare aanbod van opleiding of uitzendarbeid een rol spelen. Het zou dan ook niet opportuun zijn een uniforme verdeelsleutel op alle rubrieken toe te passen. De multiregionale ondernemingen blijven derhalve een groep die zich voor alle variabelen onderscheidt van de uniregionale ondernemingen, behalve voor het totale aantal werknemers op 31 december.

De uniregionale ondernemingen onderscheiden zich niet alleen door hun beperktere omvang van de multiregionale bedrijven, maar ook door hun respectieve specialisaties. Vergeleken met de uniregionale ondernemingen, stellen multiregionale bedrijven verhoudingsgewijs meer personen tewerk in de bedrijfstakken 'handel en vervoer' en 'financiën en verzekeringen', terwijl de bedrijfstakken industrie en 'zakelijke diensten' in verhouding minder werknemers tellen. Binnen de groep van de uniregionale ondernemingen blijken eveneens verschillen in specialisatie te bestaan: de firma's in Brussel zijn meer op diensten gericht, terwijl de in Vlaanderen en Wallonië gevestigde ondernemingen vaker actief zijn in de industrie. Deze heterogeniteit verklaart deels de verschillen die tussen de gewesten worden opgetekend voor de in de bijlagen 11 tot 13 opgenomen indicatoren.

Bijlage 2

Indeling van de ondernemingen naar bedrijfstak

De indeling van de ondernemingen naar bedrijfstak berust op de activiteitscode uit het bedrijfsregister van de Nationale Bank van België, opgesteld met het oog op de opmaak van de nationale rekeningen. Dit register omvat een reeks administratieve gegevens met betrekking tot de tijdens een bepaald jaar actieve ondernemingen. Het register met betrekking tot het jaar 2010, op basis van de nomenclatuur NACE-BEL 2008, werd als referentie gekozen om te bepalen tot welke sector of bedrijfstak de ondernemingen tijdens de periode van 1998 tot 2011 behoorden. De ondernemingen die niet voorkomen in het register voor 2010, behouden de hun in de vorige registers toegekende activiteitscode of, bij ontstentenis, de hun door de Balanscentrale toegewezen activiteitscode.

De beschrijvingen in het artikel berusten doorgaans op een uitsplitsing in tien bedrijfstakken. De omschrijvingen van de bedrijfstakken werden vereenvoudigd ten behoeve van de leesbaarheid (kolom 'Verkorte omschrijving'). In de bijlagen 3 tot 10 wordt de uitsplitsing in tien bedrijfstakken gedetailleerd teneinde de afdelingen A tot S van de nomenclatuur NACE-BEL 2008 weer te geven.

CLASSIFICATIE VOOR DE ANALYSE VAN DE SOCIALE BALANSEN EN LIJST VAN SECTIES EN AFDELINGEN VAN DE ACTIVITEITENNOMENCLATUUR NACE-BEL

Omschrijving	Verkorte omschrijving	Sectie	Afdeling
Landbouw, bosbouw en visserij	Landbouw	A	01-03
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	Industrie	B-E	05-39
Winning van delfstoffen		B	05-09
Industrie		C	10-33
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht		D	35
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering		E	36-39
Bouwnijverheid	Bouwnijverheid	F	41-43
Handel, vervoer en horeca	Handel en vervoer	G-I	45-56
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen		G	45-47
Vervoer en opslag		H	49-53
Verschaffen van accommodatie en maaltijden		I	55-56
Informatie en communicatie	Informatie en communicatie	J	58-63
Financiële activiteiten en verzekeringen	Financiën en verzekeringen	K	64-66
Exploitatie van en handel in onroerend goed	Vastgoed	L	68
Zakelijke dienstverlening ⁽¹⁾	Zakelijke diensten	M-N	69-82
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten		M	69-75
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽¹⁾		N	77-82
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	Gezondheidszorg en maatschappelijke diensten	Q	86-88
Cultuur, recreatie en overige diensten	Overige diensten	R-S	90-96
Kunst, amusement en recreatie		R	90-93
Overige diensten		S	94-96

(1) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 3

VERLOOP VAN HET AANTAL IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS IN DE ONDERNEMINGEN VAN DE BEPERKTE POPULATIE TUSSEN 2010 EN 2011

	Voltijdse equivalenten			Aantal personen						
	Gemiddelde werkgelegenheid		Werkgelegenheid op 31 december	Voltijds		Deeltijds		Totaal		Werkgelegenheid op 31 december
	Eenheden	%		Eenheden	%	Eenheden	%	Eenheden	%	
			%							
Landbouw, bosbouw en visserij ...	138	4,3	0,0	132	5,4	-30	-2,4	102	2,8	-1,4
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	3 575	1,0	0,8	3 465	1,1	119	0,2	3 584	1,0	0,8
Winning van delfstoffen	53	2,3	3,1	43	2,0	14	8,0	57	2,5	3,3
Industrie	3 170	1,0	0,7	3 170	1,1	-22	-0,0	3 148	0,9	0,7
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	93	0,5	0,9	30	0,2	84	5,0	114	0,6	0,8
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	259	1,6	1,9	223	1,5	43	2,1	266	1,5	1,9
Bouwnijverheid	1 696	1,6	0,8	1 395	1,4	409	5,2	1 805	1,7	0,8
Handel, vervoer en horeca	3 164	0,9	0,6	3 063	1,1	-58	-0,0	3 005	0,7	0,4
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	2 541	1,3	0,8	2 552	1,6	-427	-0,6	2 125	0,9	0,9
Vervoer en opslag	-20	-0,0	1,1	117	0,1	-1	-0,0	116	0,1	-0,3
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	644	2,7	-0,3	394	2,6	370	2,1	764	2,3	0,6
Informatie en communicatie ...	214	0,4	-0,0	837	1,7	-838	-7,2	-1	-0,0	-0,3
Financiële activiteiten en verzekeringen	252	0,3	0,2	226	0,3	-104	-0,4	122	0,1	0,2
Exploitatie van en handel in onroerend goed	146	1,9	2,1	94	1,5	127	5,3	221	2,5	1,2
Zakelijke dienstverlening	4 406	3,7	2,9	3 242	3,7	1 603	3,2	4 846	3,5	2,5
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	2 478	4,0	3,1	2 210	4,3	291	1,9	2 501	3,8	2,7
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽¹⁾ ...	1 929	3,4	2,6	1 032	2,8	1 312	3,8	2 345	3,3	2,3
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	7 639	2,8	2,1	3 277	2,2	6 191	3,2	9 468	2,7	2,0
Cultuur, recreatie en overige diensten	569	2,1	1,3	374	1,8	292	2,3	666	2,0	1,1
Kunst, amusement en recreatie	185	2,1	0,4	140	2,0	90	2,4	230	2,2	0,2
Overige diensten	384	2,0	1,7	234	1,7	202	2,3	437	1,9	1,5
Totaal	21 799	1,5	1,1	16 106	1,5	7 711	1,6	23 817	1,5	1,0

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 4

GEMIDDELDE ARBEIDSDUUR VAN DE IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS

	Uren, per jaar (totale populatie)									Veranderingspercentages tussen 2010 en 2011 (beperkte populatie)		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			Per voltijds equi- valent	Per voltijds werk- nemer	Per deeltijds werk- nemer
	Per voltijds equivalent						Per voltijds equi- valent	Per voltijds werk- nemer	Per deeltijds werk- nemer			
Landbouw, bosbouw en visserij . . .	1 600	1 561	1 612	1 602	1 628	1 613	1 642	1 628	960	0,9	1,4	2,3
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	1 532	1 516	1 520	1 523	1 513	1 447	1 492	1 493	1 019	0,4	0,5	-0,4
Winning van delfstoffen	1 491	1 464	1 479	1 500	1 509	1 447	1 437	1 436	1 054	3,2	3,1	3,0
Industrie	1 537	1 518	1 522	1 524	1 513	1 440	1 490	1 492	1 013	0,5	0,6	-0,4
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	1 349	1 368	1 400	1 446	1 465	1 466	1 485	1 484	1 154	-0,8	-0,6	-4,0
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	1 615	1 628	1 597	1 572	1 560	1 547	1 541	1 541	1 041	0,0	-0,0	1,0
Bouwnijverheid	1 472	1 448	1 450	1 452	1 467	1 433	1 420	1 414	993	3,3	3,5	0,5
Handel, vervoer en horeca	1 608	1 582	1 579	1 577	1 576	1 555	1 559	1 565	917	0,0	-0,0	0,3
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	1 610	1 599	1 590	1 590	1 591	1 575	1 579	1 587	974	0,1	-0,2	2,0
Vervoer en opslag	1 615	1 559	1 565	1 560	1 554	1 528	1 530	1 540	980	-0,2	0,2	-2,9
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	1 562	1 562	1 564	1 558	1 556	1 531	1 538	1 515	694	0,1	0,6	0,2
Informatie en communicatie	1 631	1 610	1 606	1 602	1 605	1 599	1 600	1 609	1 024	-0,3	-0,3	-1,5
Financiële activiteiten en verzekeringen	1 444	1 429	1 424	1 441	1 442	1 430	1 446	1 467	945	0,1	-0,3	2,4
Exploitatie van en handel in onroerend goed	1 607	1 601	1 589	1 589	1 600	1 573	1 567	1 564	942	-0,2	-0,2	-1,5
Zakelijke dienstverlening	1 606	1 589	1 587	1 590	1 600	1 566	1 567	1 580	948	-0,1	0,3	-0,6
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	1 663	1 640	1 637	1 641	1 647	1 623	1 623	1 622	1 062	-0,2	0,1	-1,2
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽¹⁾	1 548	1 536	1 533	1 532	1 548	1 506	1 510	1 519	904	0,1	0,5	-0,2
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1 524	1 497	1 482	1 490	1 487	1 462	1 469	1 454	922	-0,7	-0,6	-0,4
Cultuur, recreatie en overige diensten	1 557	1 569	1 561	1 573	1 571	1 561	1 563	1 558	876	-0,3	0,1	-1,0
Kunst, amusement en recreatie	1 592	1 619	1 602	1 617	1 606	1 606	1 592	1 590	765	0,8	1,2	-0,8
Overige diensten	1 543	1 547	1 542	1 551	1 554	1 540	1 549	1 546	921	-0,8	-0,5	-1,1
Totaal	1 552	1 532	1 529	1 532	1 530	1 497	1 511	1 512	936	0,2	0,4	-0,1

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 5

OPSPLITSING VAN HET AANTAL IN HET PERSONEELSREGISTER INGESCHREVEN WERKNEMERS NAAR ARBEIDSOVEREENKOMST EN GESLACHT (in % van de werkgelegenheid op 31 december)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010	2011
	(totale populatie)							(beperkte populatie)	
Naar arbeidsovereenkomst									
Arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur . . .	94,0	93,9	93,5	93,6	93,5	93,8	93,5	94,0	93,7
Arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur	4,9	5,0	5,3	5,3	5,4	5,1	5,4	4,8	5,1
Landbouw, bosbouw en visserij	5,6	6,7	6,3	12,8	11,2	10,9	10,7	9,2	5,2
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	3,8	3,9	4,4	4,7	4,4	2,9	3,6	3,5	4,0
Winning van delfstoffen	6,0	6,2	8,2	6,9	6,1	4,5	4,9	4,7	4,9
Industrie	3,7	3,7	4,3	4,6	4,4	2,8	3,6	3,5	4,1
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	6,7	7,2	7,3	6,6	6,0	5,3	4,7	4,7	4,5
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	3,4	3,0	3,8	3,0	2,9	2,1	2,4	2,4	2,5
Bouwnijverheid	2,7	2,9	3,2	3,3	3,5	3,7	3,6	2,7	2,7
Handel, vervoer en horeca	5,6	6,2	6,0	6,0	6,5	6,6	6,8	5,8	6,3
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	5,7	6,1	5,8	5,9	6,6	6,5	7,5	7,1	7,6
Vervoer en opslag	3,3	3,4	3,2	3,3	3,3	3,3	2,5	2,2	2,5
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	12,6	15,0	15,6	14,9	15,9	15,9	14,9	12,9	13,8
Informatie en communicatie	3,7	3,6	3,8	3,1	3,0	2,5	2,4	2,2	3,3
Financiële activiteiten en verzekeringen	3,0	2,8	2,8	2,5	2,0	2,0	1,9	1,7	1,6
Exploitatie van en handel in onroerend goed	4,4	4,1	4,2	5,0	5,1	5,4	5,3	1,7	1,6
Zakelijke dienstverlening	3,8	4,3	4,3	4,6	3,8	3,8	4,0	3,3	3,0
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	3,8	3,4	3,8	3,4	3,3	3,4	3,6	2,7	2,7
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽¹⁾	3,7	5,1	4,8	5,7	4,3	4,2	4,3	3,8	3,3
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	7,7	7,4	7,6	7,5	7,7	7,4	7,6	7,4	7,4
Cultuur, recreatie en overige diensten	6,7	7,6	7,6	8,2	9,0	10,1	10,7	9,7	9,3
Kunst, amusement en recreatie	7,9	10,4	9,7	9,2	11,3	13,0	13,6	12,0	11,5
Overige diensten	6,1	6,3	6,7	7,7	7,8	8,8	9,3	8,6	8,3
Vervangingsovereenkomst	1,0	0,9	1,1	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1
Overeenkomst voor een duidelijk omschreven werk	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1
Naar geslacht									
Mannen	60,7	60,9	59,3	58,9	58,0	57,1	56,4	56,8	56,6
Vrouwen	39,3	39,1	40,7	41,1	42,0	42,9	43,6	43,2	43,4

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 6

OPSPLITSING VAN DE WERKGELEGENHEID NAAR WERKNEMERSSTATUUT IN DE ONDERNEMINGEN DIE EEN VOLLEDIG SCHEMA NEERLEGGEN

(in % van de gemiddelde werkgelegenheid, uitgedrukt in VTE)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010	2011
	(totale populatie)							(beperkte populatie)	
In het personeelsregister ingeschreven werknemers	95,8	95,6	93,7	93,5	93,8	96,3	95,6	95,7	95,5
Uitzendkrachten	3,1	3,3	3,7	4,0	3,7	2,8	3,3	3,3	3,6
Landbouw, bosbouw en visserij	7,1	5,1	8,0	7,8	8,4	8,6	5,1	4,4	5,0
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	5,2	5,2	6,1	6,3	5,8	4,1	5,5	5,3	5,8
Winning van delfstoffen	2,3	2,5	2,8	3,2	3,4	2,2	2,7	2,3	3,2
Industrie	5,4	5,4	6,3	6,5	6,0	4,2	5,7	5,5	6,1
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	1,2	2,5	1,5	1,7	1,4	1,6	1,7	1,0	0,9
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	5,5	5,5	6,3	6,7	6,3	5,5	6,2	5,3	5,1
Bouwnijverheid	1,2	1,6	2,0	2,1	2,0	1,8	1,8	1,5	1,9
Handel, vervoer en horeca	3,5	3,8	4,2	4,5	4,7	3,9	4,3	4,3	4,8
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	3,8	3,9	4,3	4,5	4,4	3,8	4,2	4,4	4,7
Vervoer en opslag	3,1	3,7	4,0	4,4	4,8	3,8	4,2	4,1	4,9
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	4,0	4,3	6,1	7,7	7,1	5,5	6,7	6,1	5,7
Informatie en communicatie	2,2	2,5	2,7	3,1	3,1	2,5	2,5	2,5	2,6
Financiële activiteiten en verzekeringen	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	0,6	0,8	0,8	0,8
Exploitatie van en handel in onroerend goed ...	1,5	1,6	1,6	2,0	2,2	1,7	1,9	2,0	1,6
Zakelijke dienstverlening	3,1	3,2	3,9	4,4	3,9	2,9	3,4	3,6	3,8
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	3,4	3,2	3,8	4,0	4,1	3,2	3,8	4,0	3,9
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽¹⁾	2,9	3,2	4,0	4,9	3,6	2,7	3,1	3,2	3,6
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5
Cultuur, recreatie en overige diensten	3,0	3,5	3,9	4,2	4,4	3,9	4,2	4,3	4,1
Kunst, amusement en recreatie	3,6	4,2	4,1	3,7	3,9	3,5	3,5	3,6	4,1
Overige diensten	2,7	3,2	3,8	4,4	4,5	4,2	4,5	4,6	4,0
Ter beschikking van de onderneming gestelde personen⁽²⁾	1,1	1,1	2,6	2,6	2,5	0,9	1,0	1,0	0,9

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

(2) De werknemers die aan een onderneming verbonden zijn door de inschrijving in het personeelsregister ervan en die ter beschikking gesteld zijn van een andere onderneming die een sociale balans moet neerleggen, worden tweemaal geteld.

Bijlage 7

PERSONEELSKOSTEN PER VTE⁽¹⁾

	In €, per jaar (totale populatie)							Veranderingspercentages tussen 2010 en 2011 (beperkte populatie)
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Landbouw, bosbouw en visserij	32 039	31 350	30 999	30 720	31 647	32 526	33 213	3,6
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	51 127	52 198	54 000	55 890	57 816	57 154	59 953	4,2
Winning van delfstoffen	46 199	46 711	48 001	50 636	52 480	52 776	53 527	6,8
Industrie	49 982	51 031	52 852	54 680	56 458	55 645	58 637	3,3
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	85 459	86 430	89 656	91 871	97 968	92 629	93 484	13,7
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	46 348	48 305	47 917	49 260	51 211	52 850	53 306	5,7
Bouwnijverheid	37 997	38 201	39 391	40 473	42 527	43 076	43 138	6,6
Handel, vervoer en horeca	41 578	42 838	44 124	45 387	47 332	48 685	48 795	3,2
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	42 462	43 559	44 873	46 380	48 228	49 615	49 636	3,4
Vervoer en opslag	43 038	44 785	46 180	47 209	49 586	50 866	51 173	3,1
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	28 239	28 710	29 534	30 042	31 707	33 401	34 267	2,7
Informatie en communicatie	59 493	60 000	62 035	63 566	66 217	68 107	68 828	3,0
Financiële activiteiten en verzekeringen . .	67 684	69 296	71 200	73 275	77 337	78 201	77 997	3,1
Exploitatie van en handel in onroerend goed	41 696	41 875	43 239	43 876	46 103	47 302	47 982	4,3
Zakelijke dienstverlening	47 379	48 192	49 471	49 925	52 818	53 028	52 668	2,8
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	56 764	57 317	58 801	59 938	63 460	64 174	64 397	2,7
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽²⁾	37 854	38 910	39 555	38 580	40 950	41 127	40 524	2,8
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	39 353	39 902	40 145	42 156	43 043	43 758	44 861	3,1
Cultuur, recreatie en overige diensten . .	34 729	35 606	37 681	38 535	41 626	43 813	44 168	2,7
Kunst, amusement en recreatie	36 895	37 878	40 237	41 567	43 682	47 100	45 899	3,6
Overige diensten	33 813	34 592	36 488	36 976	40 616	42 208	43 330	2,3
Totaal	46 509	47 531	48 566	49 987	51 899	52 236	53 022	3,5

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Rubriek 1023 / rubriek 1003.

(2) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 8

PERSONEELSKOSTEN PER GEWERKT UUR ⁽¹⁾

	In € (totale populatie)							Veranderingspercentages tussen 2010 en 2011 (beperkte populatie)
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Landbouw, bosbouw en visserij	20,0	20,1	19,2	19,2	19,4	20,2	20,2	2,7
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	33,4	34,4	35,5	36,7	38,2	39,5	40,2	3,8
Winning van delfstoffen	31,0	31,9	32,5	33,8	34,8	36,5	37,2	3,5
Industrie	32,5	33,6	34,7	35,9	37,3	38,6	39,3	2,8
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	63,3	63,2	64,1	63,5	66,9	63,2	63,0	14,6
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	28,7	29,7	30,0	31,3	32,8	34,2	34,6	5,7
Bouwnijverheid	25,8	26,4	27,2	27,9	29,0	30,1	30,4	3,2
Handel, vervoer en horeca	25,9	27,1	27,9	28,8	30,0	31,3	31,3	3,2
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	26,4	27,2	28,2	29,2	30,3	31,5	31,4	3,3
Vervoer en opslag	26,6	28,7	29,5	30,3	31,9	33,3	33,4	3,2
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	18,1	18,4	18,9	19,3	20,4	21,8	22,3	2,6
Informatie en communicatie	36,5	37,3	38,6	39,7	41,3	42,6	43,0	3,3
Financiële activiteiten en verzekeringen . .	46,9	48,5	50,0	50,8	53,6	54,7	54,0	3,0
Exploitatie van en handel in onroerend goed	25,9	26,2	27,2	27,6	28,8	30,1	30,6	4,5
Zakelijke dienstverlening	29,5	30,3	31,2	31,4	33,0	33,9	33,6	2,9
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	34,1	34,9	35,9	36,5	38,5	39,5	39,7	3,0
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽²⁾	24,5	25,3	25,8	25,2	26,5	27,3	26,8	2,7
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	25,8	26,6	27,1	28,3	29,0	29,9	30,5	3,8
Cultuur, recreatie en overige diensten . .	22,3	22,7	24,1	24,5	26,5	28,1	28,3	3,0
Kunst, amusement en recreatie	23,2	23,4	25,1	25,7	27,2	29,3	28,8	2,8
Overige diensten	21,9	22,4	23,7	23,8	26,1	27,4	28,0	3,2
Totaal	30,0	31,0	31,8	32,6	33,9	34,9	35,1	3,3

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Rubriek 1023 / rubriek 1013.

(2) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 9

OPLEIDING IN 2011 IN DE ONDERNEMINGEN VAN DE BEPERKTE POPULATIE

	Deelnemers aan een opleidingsactiviteit ⁽¹⁾			Aan opleidingsactiviteiten bestede uren				Aan opleidingsactiviteiten verbonden nettokosten ⁽²⁾			
	(in % van de gemiddelde werkgelegenheid)			(in % van de gewerkte uren)				(in % van de personeelskosten)			
	For-mele ⁽³⁾	Infor-mele ⁽⁴⁾	Ini-tiële ⁽⁵⁾	For-mele ⁽³⁾	Infor-mele ⁽⁴⁾	Ini-tiële ⁽⁵⁾	Totaal	For-mele ⁽³⁾	Infor-mele ⁽⁴⁾	Ini-tiële ⁽⁵⁾	Totaal
Landbouw, bosbouw en visserij . .	9,0	9,9	0,6	0,10	0,19	0,11	0,40	0,24	0,32	0,05	0,61
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	46,1	26,1	1,4	0,82	0,73	0,18	1,73	1,32	0,66	0,07	2,06
Winning van delfstoffen	49,0	26,2	0,8	0,56	0,99	0,25	1,80	0,91	1,04	0,10	2,05
Industrie	43,5	26,5	1,4	0,73	0,75	0,20	1,68	1,07	0,71	0,08	1,87
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	80,0	28,5	0,9	2,47	0,58	0,02	3,07	3,84	0,36	0,01	4,21
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	59,5	15,7	0,9	0,74	0,40	0,03	1,17	1,13	0,31	0,03	1,47
Bouwnijverheid	23,3	11,4	1,9	0,36	0,26	0,60	1,23	0,50	0,28	0,10	0,88
Handel, vervoer en horeca	33,9	18,2	1,1	0,73	0,26	0,21	1,20	1,16	0,28	0,05	1,49
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	26,5	14,9	1,5	0,44	0,29	0,30	1,03	0,66	0,31	0,07	1,05
Vervoer en opslag	47,9	25,9	0,3	1,25	0,23	0,03	1,51	1,98	0,25	0,01	2,24
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	21,3	6,9	2,2	0,25	0,20	0,50	0,96	0,27	0,19	0,07	0,54
Informatie en communicatie	55,8	21,2	1,5	1,13	0,26	0,09	1,48	1,65	0,25	0,03	1,94
Financiële activiteiten en verzekeringen	62,5	35,6	0,3	1,40	1,05	0,02	2,47	2,26	0,77	0,01	3,04
Exploitatie van en handel in onroerend goed	17,9	6,8	1,7	0,20	0,14	0,27	0,61	0,26	0,16	0,09	0,50
Zakelijke dienstverlening	28,9	16,8	0,7	0,59	0,30	0,11	1,00	0,87	0,31	0,04	1,22
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	32,2	17,1	1,1	0,62	0,28	0,10	1,00	0,90	0,29	0,03	1,22
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽⁶⁾ . .	25,9	16,5	0,4	0,55	0,33	0,13	1,01	0,83	0,35	0,05	1,23
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	49,2	27,2	1,0	1,01	0,37	0,26	1,63	0,96	0,36	0,16	1,48
Cultuur, recreatie en overige diensten	22,4	14,0	1,4	0,37	0,28	0,45	1,11	0,51	0,21	0,07	0,79
Kunst, amusement en recreatie	14,4	7,3	0,5	0,27	0,25	0,17	0,69	0,29	0,13	0,04	0,46
Overige diensten	26,1	17,2	1,9	0,43	0,29	0,59	1,31	0,62	0,25	0,08	0,95
Totaal	41,3	22,5	1,1	0,81	0,45	0,22	1,48	1,22	0,45	0,07	1,74

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Wegens de dubbelstellingen die ontstaan doordat een zelfde persoon aan meer dan één opleidingstype kan hebben deelgenomen, wordt hier geen totaal berekend.

(2) Brutokosten, waarvan de ontvangen subsidies en andere financiële tegemoetkomingen worden afgetrokken. De nettokosten voor formele opleiding omvatten daarenboven de betaalde bijdragen en stortingen aan collectieve fondsen.

(3) Door lesgevers uitgewerkte cursussen en stages. De lesgevers zijn verantwoordelijk voor de organisatie en inhoud ervan ten behoeve van een groep cursisten op een andere plaats dan de werkplek.

(4) Andere opleidingsactiviteiten waarvan de organisatie en de inhoud in hoge mate worden bepaald door de cursist afhankelijk van zijn individuele behoeften en in rechtstreeks verband met het werk of de werkplek. Deze activiteiten omvatten ook het bijwonen, voor leerdoeleinden, van conferenties of handelsbeurzen.

(5) Opleiding die gedurende minimaal zes maanden wordt verstrekt aan personen die tewerkgesteld zijn in het kader van alternerend leren en werken en die het behalen van een diploma tot doel heeft.

(6) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 10

OPLEIDING, IN 2011, IN DE ONDERNEMINGEN MET OPLEIDINGSACTIVITEITEN VAN DE BEPERKTE POPULATIE

	Aan opleidingsactiviteiten bestede uren (gemiddelden per cursist, in uren)			Aan opleidingsactiviteiten verbonden nettokosten ⁽¹⁾ (gemiddelden per cursist, in €)		
	Formele ⁽²⁾	Informele ⁽³⁾	Initiële ⁽⁴⁾	Formele ⁽²⁾	Informele ⁽³⁾	Initiële ⁽⁴⁾
Landbouw, bosbouw en visserij	16	28	297	51,6	35,9	9,6
Delfstoffen, industrie, energie, water en afvalbeheer	25	40	195	68,8	39,0	17,3
Winning van delfstoffen	17	55	430	63,9	41,6	15,2
Industrie	24	41	205	60,7	38,9	17,1
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	45	30	29	114,6	45,3	35,6
Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	18	37	45	57,4	30,0	42,3
Bouwnijverheid	23	33	466	44,3	34,5	5,4
Handel, vervoer en horeca	30	20	260	53,2	35,6	7,7
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	23	28	282	49,6	35,5	8,3
Vervoer en opslag	36	13	111	56,1	37,8	12,4
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	13	33	254	26,0	22,6	3,5
Informatie en communicatie	30	18	92	65,6	43,8	16,4
Financiële activiteiten en verzekeringen	29	39	88	91,8	41,8	18,0
Exploitatie van en handel in onroerend goed ...	16	28	221	43,1	38,9	10,9
Zakelijke dienstverlening	28	24	211	52,9	37,2	12,1
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	29	24	137	59,9	42,7	13,7
Administratieve en ondersteunende diensten ⁽⁵⁾	26	24	402	43,9	31,7	10,6
Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	23	15	299	30,1	31,0	19,9
Cultuur, recreatie en overige diensten	22	26	410	41,7	22,9	4,5
Kunst, amusement en recreatie	25	45	478	32,3	16,2	6,9
Overige diensten	21	22	402	44,5	25,6	4,2
Totaal	26	27	262	56,3	37,3	12,3

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) Brutokosten, waarvan de ontvangen subsidies en andere financiële tegemoetkomingen worden afgetrokken. De nettokosten voor formele opleiding omvatten daarenboven de betaalde bijdragen en stortingen aan collectieve fondsen.

(2) Door lesgevers uitgewerkte cursussen en stages. De lesgevers zijn verantwoordelijk voor de organisatie en inhoud ervan ten behoeve van een groep cursisten op een andere plaats dan de werkplek.

(3) Andere opleidingsactiviteiten waarvan de organisatie en de inhoud in hoge mate worden bepaald door de cursist afhankelijk van zijn individuele behoeften en in rechtstreeks verband met het werk of de werkplek. Deze activiteiten omvatten ook het bijwonen, voor leerdoeleinden, van conferenties of handelsbeurzen.

(4) Opleiding die gedurende minimaal zes maanden wordt verstrekt aan personen die tewerkgesteld zijn in het kader van alternerend leren en werken en die het behalen van een diploma tot doel heeft.

(5) Met uitzondering van de terbeschikkingstelling van personeel (NACE-BEL 78), die onder meer de uitzendbureaus omvat.

Bijlage 11

AARD EN STRUCTUUR VAN DE ARBEIDSOVEREENKOMSTEN NAAR GEWEST

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Veranderings- percentages tussen 2010 en 2011
	(totale populatie)							(beperkte populatie)
Deeltijdwerk								
(in % van de werkgelegenheid op 31 december)								
Uniregionale ondernemingen	25,0	25,1	26,7	26,9	27,8	29,9	30,6	0,5
Brussel	22,7	22,7	23,3	24,8	25,5	27,9	29,6	-0,7
Vlaanderen	25,4	25,6	27,4	27,2	28,0	30,0	30,6	0,5
Wallonië	24,9	25,1	26,6	27,2	28,1	30,3	30,8	1,0
Multiregionale ondernemingen	26,3	28,2	29,1	29,9	30,5	31,8	32,5	-0,2
Totaal	25,3	26,0	27,3	27,7	28,5	30,4	31,1	0,3
Tijdelijk werk⁽¹⁾								
(in % van de werkgelegenheid op 31 december)								
Uniregionale ondernemingen	6,1	6,3	6,9	6,8	6,9	6,6	7,0	3,1
Brussel	6,1	5,8	6,1	6,9	6,6	6,9	7,3	-1,0
Vlaanderen	5,0	5,3	5,9	5,6	5,5	5,1	5,5	3,6
Wallonië	9,0	9,0	9,6	9,7	10,6	10,2	10,6	3,5
Multiregionale ondernemingen	5,6	5,7	5,4	5,4	5,4	4,9	5,0	7,1
Totaal	6,0	6,1	6,5	6,4	6,5	6,2	6,5	4,1
Uitzendarbeid in de ondernemingen die een volledig schema neerleggen								
(in % van de gemiddelde VTE-werkgelegenheid)								
Uniregionale ondernemingen	3,6	3,8	4,4	4,7	4,2	3,2	3,7	7,1
Brussel	2,5	2,6	2,7	3,3	2,5	2,6	3,2	-0,1
Vlaanderen	3,8	4,1	4,8	4,9	4,5	3,2	3,8	10,2
Wallonië	3,6	3,8	4,4	4,5	4,4	3,2	3,8	0,8
Multiregionale ondernemingen	2,2	2,3	2,4	2,7	2,7	2,1	2,5	13,0
Totaal	3,1	3,3	3,7	4,0	3,7	2,8	3,3	8,9

Bron : NBB (sociale balansen).

(1) Overeenkomsten voor bepaalde duur, vervangingsovereenkomsten en arbeidsovereenkomsten die worden afgesloten voor een duidelijk omschreven werk.

Bijlage 12

ARBEIDSDUUR EN PERSONEELSKOSTEN NAAR GEWEST

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Veranderings- percentages tussen 2010 en 2011
	(totale populatie)							(beperkte populatie)
Gewerkte uren per VTE (eenheden, per jaar)								
Uniregionale ondernemingen	1 566	1 549	1 547	1 548	1 546	1 508	1 522	0,3
Brussel	1 598	1 578	1 574	1 591	1 588	1 563	1 574	-0,5
Vlaanderen	1 573	1 554	1 553	1 552	1 547	1 508	1 525	0,3
Wallonië	1 534	1 525	1 520	1 522	1 524	1 484	1 494	0,6
Multiregionale ondernemingen	1 513	1 485	1 481	1 485	1 488	1 467	1 478	-0,1
Totaal	1 552	1 532	1 529	1 532	1 530	1 497	1 511	0,2
Personeelskosten per VTE (in €, per jaar)								
Uniregionale ondernemingen	44 063	45 056	45 822	47 458	49 138	49 315	50 034	3,6
Brussel	52 721	53 697	53 866	56 090	58 839	58 479	58 682	3,0
Vlaanderen	43 962	45 053	45 940	47 693	49 295	49 433	50 260	3,6
Wallonië	40 214	41 167	42 111	43 256	44 726	45 220	45 968	4,1
Multiregionale ondernemingen	53 555	54 434	56 178	57 159	59 730	60 572	61 518	3,7
Totaal	46 509	47 531	48 566	49 987	51 899	52 236	53 022	3,5
Personeelskosten per gewerkt uur (in €)								
Uniregionale ondernemingen	28,1	29,1	29,6	30,7	31,8	32,7	32,9	3,3
Brussel	33,0	34,0	34,2	35,3	37,0	37,4	37,3	3,5
Vlaanderen	28,0	29,0	29,6	30,7	31,9	32,8	33,0	3,3
Wallonië	26,2	27,0	27,7	28,4	29,3	30,5	30,8	3,5
Multiregionale ondernemingen	35,4	36,7	37,9	38,5	40,2	41,3	41,6	3,8
Totaal	30,0	31,0	31,8	32,6	33,9	34,9	35,1	3,3

Bron: NBB (sociale balansen).

Bijlage 13

FORMELE OPLEIDING IN DE BEDRIJVEN NAAR GEWEST⁽¹⁾

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Veranderings- percentages tussen 2010 en 2011
	(totale populatie)							(beperkte populatie)
Deelnemers aan een opleidingsactiviteit (in % van de gemiddelde werkgelegenheid)								
Uniregionale ondernemingen	27,1	27,5	27,1	27,5	26,6	27,8	29,0	4,2
Brussel	28,9	27,6	27,4	28,1	25,9	27,1	27,2	4,8
Vlaanderen	29,2	29,6	28,7	29,4	27,7	28,9	30,1	4,4
Wallonië	21,0	22,1	22,8	22,6	24,2	25,7	27,1	3,4
Multiregionale ondernemingen	61,7	61,1	62,2	62,1	54,7	56,4	58,4	4,7
Totaal	35,9	36,3	36,2	36,5	33,9	35,2	36,6	4,0
Aan opleidingsactiviteiten bestede uren (in % van de gewerkte uren)								
Uniregionale ondernemingen	0,53	0,54	0,54	0,56	0,50	0,53	0,54	3,5
Brussel	0,49	0,54	0,56	0,52	0,50	0,52	0,52	5,6
Vlaanderen	0,59	0,58	0,57	0,58	0,53	0,55	0,55	4,6
Wallonië	0,39	0,44	0,44	0,50	0,42	0,46	0,52	-0,5
Multiregionale ondernemingen	1,31	1,30	1,44	1,59	1,43	1,38	1,26	-1,1
Totaal	0,73	0,73	0,77	0,82	0,73	0,74	0,72	0,8
Aan opleidingsactiviteiten verbonden nettokosten⁽²⁾ (in % van de personeelskosten)								
Uniregionale ondernemingen	0,73	0,73	0,71	0,72	0,71	0,66	0,71	5,8
Brussel	0,63	0,70	0,70	0,70	0,67	0,61	0,74	4,6
Vlaanderen	0,82	0,77	0,74	0,74	0,73	0,67	0,67	11,0
Wallonië	0,56	0,60	0,61	0,67	0,66	0,68	0,78	-5,3
Multiregionale ondernemingen	2,07	2,07	2,29	2,42	2,18	1,99	1,96	0,7
Totaal	1,13	1,13	1,19	1,23	1,15	1,06	1,09	2,3
Ondernemingen met opleidingsactiviteiten (in % van het totale aantal ondernemingen)								
Uniregionale ondernemingen	6,3	6,1	6,3	6,4	12,8	14,0	15,6	13,3
Brussel	6,9	6,6	7,0	7,0	12,5	14,0	15,7	6,1
Vlaanderen	6,9	6,8	6,9	7,0	12,7	13,8	15,1	17,5
Wallonië	4,4	4,3	4,6	4,8	13,1	14,5	16,6	6,3
Multiregionale ondernemingen	43,5	44,8	43,7	42,0	51,1	54,2	58,2	2,7
Totaal	6,7	6,6	6,8	6,9	13,3	14,6	16,2	12,7

Bron: NBB (sociale balansen).

(1) De invoering van een nieuw formulier voor de sociale balans, dat van toepassing is op de vanaf 1 december 2008 afgesloten boekjaren, veroorzaakt een breuk in de reeksen tussen de gegevens voor het jaar 2008 en die betreffende de voorgaande jaren.

(2) Brutokosten, waarvan de ontvangen subsidies en andere financiële tegemoetkomingen worden afgetrokken. De nettokosten voor formele opleiding omvatten daarenboven de betaalde bijdragen en stortingen aan collectieve fondsen.